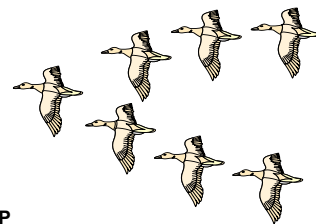

In vogelvlucht

MEDEDELINGENBLAD VAN DE VOGELWERKGROEP VAN HET HOEKSCHEWAARDS LANDSCHAP

Nummer 8, maart 2003

Ten geleide

Dit is alweer het achtste nummer van 'In Vogelvlucht'. We zijn dus alweer vier jaar hiermee bezig, de tijd vliegt! Wat ik persoonlijk zo leuk vind is dat de inhoud niet alleen een opsomming is van tellingen, maar dat er veel impressies en anekdotes in voorkomen. Zo ook deze keer: het eerste artikel van Gerard Ouweneel over de komende lente, 'Zinloos geweld' van Henk van Noordwijk, ' Cultuurverschil ' van Janus Verkerk en van nog vele anderen, prima!

Gerard vergelijkt de nieuwe met de oude broedvogelatlas en vindt belangrijke verschillen.

Natuurlijk zijn er ook weer de verslagen en tellingen, ditmaal de roofvogeltelling van januari 2003 door Arie van der Linden en Janus Verkerk, de vogels van de Westerse laagjes en de Tiendgorzen van Gert Huijzers, de bijzondere vogelsoorten uit onze regio door Martin Benard, de broedvogels van de Kleiput en de Oude Tol en het zeer uitgebreide verslag over de Kraaien en Eksters in Oud-Beijerland, beide van Frank van Gessele, en nog veel meer.

Auteurs, allemaal weer hartelijk bedankt.

Er kan in dit nummer wel het een en ander zijn misgegaan. Ik heb een nieuwe computer in gebruik genomen en ik ben er niet zeker van dat bij het overzetten van de bestanden er niet iets is verdwenen. Hiervoor bij voorbaat excuses

Joke Boerlage
Piet Bronder

'HEB JIJ AL EEN BOERENZWALUW...?'

Over enkele dagen is het weer zover. Bij ontmoetingen tussen vogelwerkgroepleden, zo eind-maart, begin-april 2003 valt dan steevast de vraag 'al Boerenzwaluwen gezien?' Aan die vraag ligt een mengeling van emoties in het vogelaarsgemoed ten grondslag. Allereerst is de Boerenzwaluw het definitieve bewijs van een aangebroken lente, ondanks dat soms barre weersomstandigheden die lente tot een louter kalenderaangelegenheid degraderen. De eerste Grutto van het seizoen is prima. Voor de eerste Tjiftjaf applaus. En later, de première van de Gierzwaluw, fijn! Maar de eerste Boerenzwaluw is het summum. Vervolgens heeft de vraag 'al een Boerenzwaluw?' te maken met een zekere competitiedrang, zowel jegens de collega-vogelaar, als bij de vraagsteller zelf. Want onderschat niet de onrust 'hij misschien nog niet en ik wèl, of andersom' die in de vogelaar rondwoelt. En intern speelt de eerste een rol voor de eigen Boerenzwaluw-boekhouding. Een vogel nòg in maart, of eentje die het eigen vroegtrecord wat scherper stelt, is immers best leuk. Toch houdt de vraag 'al een Boerenzwaluw?' het meest verband met de absolute en onomstreden symboliek die de soort bezit voor het fenomeen 'vogeltrek'. Wie ooit in het voorjaar bij oostenwind in Breskens stond, een van de BBC Wildlifefilms zag met zich over de eindeloze zandmassa van de Sahara naar het noorden voorttreppende Boerenzwaluwen, of de soort waarnam in zuidelijk Afrika tussen olifanten, komt in verleiding bij die eerste Boerenzwaluw te applaudisseren: 'hij heeft het weer gered, die marathon over twee continenten... Mijn grote held' schreef Siegfried Woldhek destijds.

Vergis ik mij, of komen ze steeds vroeger? Om dat vermoeden bevestigd te zien, werden alle data van de jaarlijkse eerste Boerenzwaluw sinds de Hoeksche Waardse periode aanbrak, onder elkaar gezet. Geen kolossaal karwei, want ieder voorjaar staan die data zwaar onderstreept in dagboeken. Vóór 1969,

het jaar van vestiging in Maasdam, produceren de dagboeken ook al twee decennia jaarlijkse boerenzwaluwpremières. Die liet ik weg. Maartvogels bevinden zich daar in ieder geval niet bij. Trouwens, die ontbreken vanaf 1969 tot en met 1980 óók. Tijdens die ruim tien jaar vallen alle premièredata tussen 4 april (1980) en 25 april (1974). In dat tijdvak en trouwens ook nadien, zijn er wat afwezigheidhandicaps doordat tijdens de kritische periode ik een of meer weken elders vogels kijken was. Voorjaar 1974 ging dat overigens niet op. Zes zwaluwloze excursies hadden die maand plaats eer op 25 april in Puttershoek 2 exemplaren het pad kruisten... in 1974 dus bijna óók geen 'aprilboerenzwaluw!' Van die 12 eerste exemplaren vanaf 1969 tot en met 1980 stammen er 9 uit de Hoeksche Waard, waarvan weer 5 uit Maasdam.

Het tijdvak tussen 1981 en 1990 laat enige vervroeging zien. Dan duiken ook de eerste 'maartboerenzwaluwen' in de administratie op. Blijft 1990 buiten beschouwing wegens afwezigheid tussen 8 en 20 april, dan ligt de eerste vogel tussen 26 maart (1988, Moerdijk) en 15 april (1983, Maasdam). Van de 10 premières in 1981-1990 stammen 8 uit de Hoeksche Waard en hiervan weer 6 uit Maasdam. Afgezien van die Moerdijkse vogel in 1988, is er nog een tweede maartvogel. Op 30 maart 1986 vloog een exemplaar rond boven de open in de Esscheplaat liggende grasstrook.

In de volgende tien jaar, de periode 1991-2000, kwamen de premièredata weer wat scherper te staan. De eerste Boerenzwaluwen deden toen de adrenaline jaarlijks stijgen tussen 28 maart (1999, 4 vogels Hoogezandsche Haven) en 11 april (1992, Oude Tonge). Vier 'eersten' kwamen er slechts uit de Hoeksche Waard. In 2001 en 2002 vielen beide premières op 29 maart. In 2001 was dat in Maasdam en het afgelopen voorjaar in Breskens, een locatie die een aanrader is voor degene die uit zijn op vroege Boerenzwaluwen.

Wat is nu de waarde van deze stroom data en locaties? Niet veel, zodat ik excuses vraag aan degenen die de moeite namen dit epistel te lezen voor de verloren tijd. Misschien dat enigszins sprake is van een geleidelijk wat vroeger vallende gemiddelde aankomstdatum. Maar in veldgidsen en handboeken van een halve eeuw geleden staat al te lezen 'komt vanaf eind-maart'. Bovendien, aan zo'n eerste Boerenzwaluw die het pad kruist komt een dosis toevalligheid te pas. Hoeveel maal zal de vogelaar tussen ruwweg 20 maart en 10 april net niet een vogel missen, omdat er eentje net passeerde, óf juist achterlangs vloog. Alleen al de vele jaarlijkse premières die auteur tussen 1969 en 2002 vanuit of rond de woning in Maasdam ten deel viel, blijkt dat de 'toevalligheid' niet gering is. En reken erop dat in het voorjaar, tijdens excursies en voorheen zakelijk rondrijdend door Nederland, vanuit de auto, een speciale boerenzwaluwantenne opstaat.

De vroegste Hoeksche Waardse Boerenzwaluw mij bekend is er eentje op 17 maart 1999 bij de Hoogezandsche Haven, waarna ze dat voorjaar ter plekke ook niet meer weggeweest zijn, zo vertelde waarnemer. Het volgend jaar, 2000 dus, verscheen daar de eerste op 18 maart en in 2001 op 23 maart. Een prima 'premièrelocatie' dus, een soort Hoeksche Waards Breskens. Best mogelijk dat ooit ergens in de Hoeksche Waard nog vroeger dan 17 maart een Boerenzwaluw te zien was. Leuk voor de ornithologische streekboekhouding. Dat zou ik dus graag eens horen.

GLO

ZINLOOS GEWELD

Dat er in de natuur veel geweld voorkomt, is bekend. Het woord natuurgeweld is natuurlijk niet voor niets uitgevonden.

Meestal heeft geweld in de natuur wel zin. Zeker in de dierenwereld begrijpen we maar al te goed, dat geweld soms noodzakelijk is om in leven te blijven. Ook wij als vogelliefhebber hebben vaak gefascineerd staan kijken hoe bijvoorbeeld een bruine kiekendief zijn prooi ving en opat. Zelig voor de prooi, maar zo gaat dat in de natuur: zinvol geweld.

Bestaat er dan in de natuur eigenlijk wel zinloos geweld?

Ik wil je graag deelgenoot maken van wat ons een paar dagen voor kerst 2002 overkwam.

Op 23 december deden wij heel braaf mee aan de jaarlijkse PTT-telling: niet altijd spannend, maar ja, sommige dingen moeten nu eenmaal gebeuren.

Op een gegeven moment twee vechtende, mannelijke merels in de kijker. Het gaat er niet zachtzinnig aan toe. Ze bespringen elkaar met groot fanatisme. Vooral de snavels worden als wapen gehanteerd. Al spoedig blijkt dat er een behoorlijk krachtsverschil bestaat: de ene merel staat bovenop het lichaam van de andere en plukt driftig aan de veren van de andere.

Dan houdt de zwakkere merel het voor gezien. Hij blijft voor dood liggen. Denken we. Maar we zien dat de overwinnaar nog steeds niet tevreden is: met vernieuwde energie stort hij zich op zijn

slachtoffer. Hij springt en hij pikt op de ander in. Die is weer tot leven gekomen: blijkbaar heeft hij zich eerst dood gehouden.

Steeds als wij denken dat het nu wel gebeurd is, begint het ongelijke gevecht opnieuw. Na een minuut of tien (je begrijpt: onze PTT-telling is wat uitgelopen) is het klaar. De afloop is duidelijk: de ene merel legt het loodje.

We waren met ons vieren, met aardig wat "vogelervaring", maar zo'n boeiend, maar merkwaardig schouwspel hadden we nog niet eerder meegemaakt.

We vinden een merel niet tot de meest agressieve vogelsoorten behoren en we kennen de aanleiding tot het gevecht ook niet. Het was niet bepaald de tijd om vrouwtjes of jongen te beschermen.

Is dit nu een voorbeeld van zinloos geweld? In elk geval staken wij geen hand uit om te helpen, wij belden niet 112 en wij hielden geen stille tocht.

De merelstand een mereltje minder en wij een ervaring rijker.

Henk van Noordwijk

TELEVISIE

De dame aan de telefoon had in haar stem onmiskenbaar de zekerheid te weten haar zin te krijgen. Terecht, zoals uit de gebeurtenissen nadien zou blijken. Ze belde op een vrijdagmiddag, meldde Kim te heten, van de AVRO te zijn en mijn personalia via SOVON te hebben verworven. Of ik bereid was mee te werken aan een televisieprogramma over ganzen? Nu ben ik van mening dat mensen die om hun vermeende deskundigheid in zo'n TV-programma vragen voorgeschoteld krijgen, al gauw iets slachtofferigs hebben. De presentator verwacht een antwoord waarop hij kan voortborduren. Begint zijn gast daarna aan een betoog dat hem niet zint, dan onderbreekt hij met een corrigerende vraag. Kim merkte aarzeling. 'Het is het programma van Aniko van Santen' vertelde ze, kennelijk bedoeld als troef. Maar ik moest passen. 'Volgende week zijn de opnamen', ging zij verder. 'Op Voorne. Dat is toch bij u in de buurt? Het moet vooral gaan over ganzen tellen. Dat doet u toch? Maandagmorgen neem ik weer contact op voor verdere afspraken'. Ik begreep dat de beslissing al was gevallen... Nou ja, u hebt die stem niet gehoord.

Die maandag was er veel telefoon- en emailverkeer tussen Maasdam en Het Gooi. Aan het einde van de ochtend meldde Kim monter dat het Voornse optreden al voor de volgende middag op het programma stond. Om de voorstelling luister bij te zetten stelde ze zich een heel ploegje medeganzentellers voor. Ook was de bedoeling dat later voor belangstellenden er een ganzenexcursie zou komen, georganiseerd en geleid door mij. Tot slot had Kim een sterke voorkeur ons met ganzen in Voornes Duin te filmen: 'want ziet u, het programma doen wij samen met Natuurmonumenten en wij zijn daar 's ochtends toch al voor opnamen...'. De laatste wens gaf de meeste discussie. Goed, met wat geschuif in de agenda van Els en mij was die dinsdagmiddag wel open te breken. Een ganzenexcursie voor niet-ingewijden is altijd leuk en ganzentellers zijn er in de Hoeksche Waard genoeg. Ben is altijd voor alles in en ik wist dat Janus een week vrij genomen had om thuis te schilderen. Dus bij hem zou iedere reden om de kwasten een middag opzij te leggen welkom zijn. En dan Bart, weliswaar nog op school, maar die mocht als jong aanstormend ganzentalent een televisieperformance samen met ganzen niet missen. Neen, dwars zat dat de AVRO de ganzen in Voornes Duin wilde hebben. Het kostte inspanning Kim te overtuigen dat in de beleving van TV-mensen wellicht alles in het bestaan is te regisseren, maar dat de in Nederland overwinterende wilde ganzen nog niet zo ver zijn dat ze ook al duinpannen hebben geannexeerd. Na ruggespraak kwam een berichtje de ganzen bij Hellevoetsluis te laten optreden. 'Kent u het Quackgors?' vroeg Kim, nog steeds monter. Ik antwoordde bevestigend. Maar veel vertrouwen in de ganzenrijkdom van het Quackgors had ik niet. Bij het laatste bezoek bleek er een wandel- annex fietspad te zijn gekomen met een hoog hondenuitlaatgehalte.

De volgende middag waren wij ruim voor de afgesproken tijd op locatie. Van het per mobieltje doorgegeven bericht 'dat het een uurtje laten zou worden, omdat de opnamen in het duin uitliepen' stonden wij niet paf. Uitstel kwam goed uit, want het bood gelegenheid naar ganzen te zoeken op de Beningerslikken en de Scheelhoek, ook terreinen met het bordje 'Natuurmonumenten' op de dijk, en naar verwachting met meer kans op een ruime sortering ganzen dan het Quackgors. Maar die middag dáár geen ganzen. Daarvan stonden wij wél paf. Op het Quackgors stonden wat Grauwe Ganzen, een troepje Brandjes en de obligate, door hun witte gestalte prominent aanwezige Soepganzen. Het was er akelig koud, extra onaangenaam door de vol over het Haringvliet aanwaaiende zuidwester. Ineens was de TV-ploeg er tòch, twee auto's vol, acht dames en heren. Janus bleek natuurlijk Aniko van Santen wél te kennen. Deze alleszins geslaagde presentatrice was de Espace nog niet uit, of hij had haar met

begrijpelijk leedwezen spijt betuigd elkaar vorig najaar in het Amazonegebied net te hebben gemist. Ook Barts recensie over de dames in de ploeg was er eentje met veel uitroeptekens. De opnamen namen de rest van de middag in beslag. Helaas bleek niet mogelijk de Soepganzen buiten beeld te houden. Later, tijdens de uitzending, waren de paar uur blauwbekken samengeklonterd tot een paar minuten, die al waren gepasseerd eer men goed en wel voor het toestel was geïnstalleerd. Afgezien van het zeer welkom en genoeglijk samenzijn nadien in een van de Hellevoetsluise etablissementen met 'volledige vergunning', was er ook een in stemmig groen uitgevoerd AVRO-Tshirt, een kledingstuk dat ik desondanks mijzelf niet spoedig zie dragen.

's Avonds teruggekeerd in Goudswaard toverde Stieneke een riante Chinese maaltijd op tafel.

Een paar dagen na de uitzending belde Kim op met de mededeling dat voor de ganzenexcursie zich geen gegadigden hadden gemeld.

GLO

CULTUURVERSCHIL!

Een BMPer komt op een ochtend in april uit "zijn" plotje ergens in het zuid-westen van Nederland. Een DBAer die daar in toevallig in de buurt is vraagt hem haast zenuwachtig of er nog zeldzaamheden gezien zijn. Ja antwoordde de BMPer, ik had 7 Beflijsters! O ja zegt de DBAer, zat er nog iets leuks tussen?

Janus Verkerk

IN 1966 NOG BROEDENDE OOIËVAARS BIJ GOUDSWAARD

Reikhalzend zien wij uit naar terugkeer van broedende Ooievaars in de Hoeksche Waard. Waarom dat (nog) niet wil lukken is vreemd. Nadat de soort als broedvogel eind jaren zestig nagenoeg was verdwenen, huizen er thans weer bijna 400 paren in Nederland, waarmee de natie meer Ooievaars herbergt dan in 1939 (316 door paren bewoonde nesten), een jaar dat óók de Hoeksche Waard nog broedende Ooievaars binnen de grenzen had. Natuurlijk speelde een rol de komst van het ooievaarsdorp in de Alblasserwaard en een serie buitenstations, vanwaar uit cohorten exemplaren het Nederlandse landschap bevolkten. Maar na bijna overal in Europa tientallen jaren een slechte tijd door te maken, begon de soort de afgelopen kwarteeuw in menig Europese land aan een opmerkelijke terugkeer. Dat gebeurde in Frankrijk, Italië, Zwitserland, Rusland, de Baltische Staten en vooral in Spanje, waar Ooievaars vuilnisbelten ontdekten als lucratieve voedselbron.

Maar goed, waarom niet in de gunstig op de noord-zuid trekroute liggende Hoeksche Waard, waar inmiddels uitnodigende nestpalen staan, steeds meer kreekoevers onderwaterbanketten bieden en onder andere het Oude Land Noord een droomfourageerterrein biedt, inclusief inviterend nest. Moet Wiggert Pen toch maar een buitenstation beginnen?

In 'Vogels van de Hoeksche Waard' valt te lezen dat omstreeks 1940 de laatste paren in onze streek broedden. Dat blijkt toch niet correct. Onlangs las ik in het ooievaarsrapport over 1960 zoals dat toen jaarlijks verscheen in 'Het Vogeljaar', dat in dat jaar een nieuw nest opgericht was in Goudswaard. In de rapporten over de jaren 1961 tot en met 1965 blijft dit nest onvermeld, zodat aannemelijk is dat het onbewoond bleef. Maar zie, in het rapport over 1966 staat wederom te lezen de bouw van een nieuw nest in Goudswaard, met adviezen van Vogelbescherming, en voorts dat het (of een?) nest in Goudswaard betrokken werd door een paartje Ooievaars, dat ook tot broeden kwam. Dat nest lag bij L.J. de Jong te Goudswaard een locatie die, bij navraag, welbekend bleek bij onze Goudwaardse deskundige. Het ging om een boerderij tussen Goudswaard en Piershil. Het broedgeval leverde ook eieren op, 5 stuks, waarmee het echter jammerlijk verging. Een ei ging stuk, 2 eieren kwamen niet uit en 2 jongen stierven. In de na 1966 verschijnende rapporten kwam de locatie Goudswaard niet meer voor. In dat jaar bezat Nederland nog slechts 28 door paren bewoonde nesten, met in totaal 42 uitgevlogen jongen. Het volgende jaar, 1967, waren dat slechts 18 paren met 28 jongen. En in 1968 waren het er weer minder. In 1969 begon Vogelbescherming met haar ooievaarsdorp.

Ieder die nog wat informatie weet te achterhalen over de Goudwaardse Ooievaars van de zestiger jaren, kan die kwijt bij mij.

Literatuur:

Heath, M, C. Borggreve & N. Peet. 2000. European Bird Populations. Estimates and trends. BirdLife Conservation Series No. 10. BirdLife International. Cambridge.

Schuilenburg, H.L. Weinig Ooievaars in Nederland in 1966. Het Vogeljaar 14: 277- 283.

Strucker, R. & M. Luitwieler. 1999. Avifaunistische overzicht van de Hoeksche Waard. In M. Luitwieler, C. Mesker, R. Strucker & A. Verkerk: 'Vogels van de Hoeksche Waard. Oud-Beijerland.

GLO

CHINESE APPELVINK IN HOEKSCHE WAARD.

Ewoud en Ria Brand keken op 2 april 2002 wel even vreemd op toen ze op de voerplank een voor hen onbekende vogel waarnamen. Gelukkig kon de vogel erg goed worden gefotografeerd en zodoende kon later worden vastgesteld dat het hier om een Chinese appelvink (*Eophona migratoria*) ging. Een ontsnapte exoot was onze eerste, overigens juiste reactie.

Toch keek ik wel even vreemd op toen bleek dat deze soort zelfs in de nieuwe SOVON-atlas officieel als broedvogel is opgenomen. Op pag. 516 valt te lezen dat er in 1999 en 2000 succesvolle broedgevallen waren van deze soort. Opmerkelijk is ook dat het in 's Gravendeel waargenomen ex. Een juveniele vogel betrof. Hieruit zou kunnen worden geconcludeerd dat er ook in 2001 of 2002 geslaagde broedsels hebben plaatsgevonden. Sovon maakt melding van het feit dat de vogels ons klimaat kunnen trotseren. Sinds de Chinese markt zich heeft geopend voor Europa worden enorme aantallen kooivogels uit China naar Europa getransporteerd. Dat verklaart zo goed als zeker de herkomst van deze vogelsoort.

Janus Verkerk

DE HOEKSCHE WAARD EN TWEE BROEDVOGELATLASSEN

De jaarlijkse SOVON-dag heeft zelden te klagen over belangstelling van leden van onze vogelwerkgroep. Zaterdag 30 november 2002 leek het of extra veel Hoeksche Waardse vogelaars naar Nijmegen waren uitgerukt, want ik telde tenminste 15 streekgenoten. Natuurlijk was de nieuwe 'Atlas van de Nederlandse Broedvogels' die deze dag ten doop werd gehouden een extra stimulans om te gaan. Waarschijnlijk kochten de Hoeksche Waarders nog meer vogelboeken. Een SOVON-dag is altijd een jaarbeurs van wat te koop is aan attributen die vogelaars graag bezitten, speciaal boeken. Ettelijke Hoeksche Waardse vogelaars (maar ook van buiten de HW) waren dan ook te zien, staande voor een boekenstand met een begerenswaardig vogelboek in de hand en twijfel op het gezicht 'zal ik of zal ik niet'. Meestal kochten ze wèl, zodat die zaterdagavond menigeen thuis heel wat uit te leggen had.

De nieuwe Atlas won glansrijk. Want voor een vogelaar die zijn passie serieus neemt, is het boeiend om voor het gebied of streek waarin hij gewoonlijk op vogels uit is, het reilen en zeilen van (broed)vogels te vergelijken tussen ruwweg een kwarteeuw terug en thans. Hoeksche Waardse vogelaars die Atlas I en II naast elkaar leggen kunnen daarbij dan ook het in 1999 verschenen 'Vogels van de Hoeksche Waard' opslaan. Ik was dan ook heel wat uurtjes zoet met de drie boeken. Want vergeleken met de eerste atlasperiode (1973-1977) kwamen heel wat soorten hier nieuw broeden. Verdwijnen deden er echter ook.

verdwenen en verschenen

Zonder te pretenderen volledig te zijn hierna wat kanttekeningen. Bij het eerste atlasonderzoek kon onze streek zich nog op de borst kloppen met broedvogels als Roerdomp, Geelgors, Baardmannetjes, Grote Karekiet, Engelse Gele Kwikstaart, Boompieper en Kuifleeuwerik, waarbij zich overigens soorten bevinden waarvoor Rob en Mieke geen termen aanwezig achtten om ze in 1999 in hun avifaunistisch overzicht op te nemen als 'voormalige broedvogel'. Wie had in de periode 1973-1977 kunnen vermoeden dat een kwarteeuw later de Hoeksche Waard onderdak zou bieden aan broedende Aalscholvers (Ventjagersplaat sinds 1990), Haviken, Sperwers en Buizerds, aan soms Steltkluten, Kerkuilen, óók Kwartels zij het wellicht niet iedere zomer, aan honderden paren Blauwborsten, aan Staartmezen en dan natuurlijk aan een hele stoeterij ganzensoorten, waarvan menigeen zich zal afvragen of we tenminste met enkele van die soorten wel in ons sas moeten zijn. Het lijstje nieuwkomers nalopend, rijst onontkoombaar de vraag hoe een broedvogelatlas anno 2025 er voor de Hoeksche Waard zal uitzien. Zullen er dan nog

Veldleeuweriken huizen in de streek? De nationale stand liep in 25 jaar terug naar 50.000-75.000 paren, 10% van het aantal in 1975. Met volgens 'onze Atlas' dik boven de 1000 paren, is de Hoeksche Waard nationaal gezien een behoorlijk leeuwerikenland. Zullen wij rond 2025 nog broedende Dwergsterns binnen het territorium hebben? De Ventjagersplaat-eilanden herbergden de afgelopen zomer 84 paren, circa 18% van het totale landelijke broedbestand. En zullen wij nog kunnen rekenen op broedende Steenuilen, een soort die best model kan staan voor een logo voor onze vogelwerkgroep. Zo is nog wel een rijtje soorten te bedenken waarvan de positie in onze streek kwetsbaar is. Maar wat zullen wij in 2025 niet hebben kunnen verwelkomen? Lepelaars op het waarschijnlijk dan wel eindelijk heringerichte Tiengemeten? Ook daar wellicht Grote Zilverreigers? Paartje(s) broedende Slechtvalken? Visarenden op Tiengemeten en/of de nestpaal op de Ventjagersplaat? Eindelijk Witte Ooievaars? Hoe snel het kan gaan laat Martins studie zien inzake de Groene Specht: geen in de jaren zeventig, maximaal 4 paren midden jaren negentig en dan zomer 2002 tenminste 44 territoria. Het zou best kunnen dat, indien wij analoog aan de Groene Specht de annexatie van onze streek door de Staartmees zouden reconstrueren, een identiek beeld naar voren gaat komen; geen midden jaren zeventig, 5 tot 10 paren waarop Rob en Mieke kwamen en dan nu op veel plaatsen.

vragen

Dat brengt ons op de vraag hoe betrouwbaar de Atlas is, op nationaal niveau en op streekniveau. Nadat al eerder het tot kritische kanttekeningen kwam bij raadpleging van atlaskaarten en afgeleiden daarvan inzake broedende Gruttos in onze streek -- kritiek die niet wordt weggenomen bij het bekijken van de definitieve atlaskaarten -- rijzen er meer vragen. Met een vergrootglas de kaartjes bestuderend, zien wij dat op het gruttokaartje dat de relatieve dichtheid aangeeft, Groot Koninkrijk blanco blijft. Maar op het kaartje dat de aantalschatting broedparen aanduidt, staat Groot Koninkrijk wel aangegeven, met zelfs nog een grotere broeddichtheid dan het gruttoparadijs het Oude Land van Strijen. Bij de Tureluur idem. Weliswaar vermeldt de Atlas hoe dit tot stand kan komen (pagina 24), maar het blijft onbevredigend. Een verder rondje Atlas met het vergrootglas gericht op de Hoeksche Waard levert meer vragen op. Broeden er niet langer Wintertalingen in de streek? 'Wij' kwamen een paar jaar geleden nog op 2 tot 3 paren. En komt de broedzekerheid van de Zomertaling op de Korendijksche Slikken niet verder dan 'waarschijnlijk?' Dat moeten ze in West toch niet op zich laten zitten. En hoe kan het dat het wielewaalkaartje voor slechts één blok (en dan nog een grensblok) voor de soort met zekerheid broeden aangeeft, terwijl Rob en Mieke de Wielewaal voor de streek met 15 tot 20 paren inschatten? Wreekt zich hier dat in ons landschap met zijn 'postzegelnatuur' waardoor een hele vogelgemeenschap sterk geclusterd kan broeden, deze landschapeenheden ongecontroleerd bleven omdat ze buiten een kilometerhok vielen? Die berichten vielen bij leden van onze vogelwerkgroep wel te beluisteren. Hoe dan ook, met de al bij al geweldige Atlas II bij de hand ligt bij ons een mooie uitdaging de komende jaren de Hoeksche Waard op de nationale broedvogelkaart te houden of, nog liever, de streek nog nadrukkelijker neer te zetten. Want juist met soorten die het nationaal gezien allerminst voor de wind gaat (Grutto, Patrijs, Steenuil, Veldleeuwerik, Huiszwaluw, Graspieper) is onze streek goed aanwezig. Wellicht doet de vogelwerkgroep er goed aan ervoor zorg te dragen dat enkele jaren vóór de 'Atlas van de Nederlandse Broedvogels III' gaat uitkomen, er een 'Vogels van de Hoeksche Waard II' is.

Literatuur

Benard, M. 2002. Groene Specht (*Picus viridis*) veroverd Hoeksche Waard. In *Vogelvlucht* 7: 7-10.
Ouweneel, G.L. 2002. Gruttokaart van Nederland. *Het Vogeljaar* 50: 89-90.
Ouweneel, G.L. 2002. Geen broedende Grutto's in de Hoeksche Waard? In *Vogelvlucht* 7: 1-2.
SOVON Vogelonderzoek Nederland. 2002. Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998-2000. Nederlandse Fauna 5. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland. Leiden.
Teixeira, R.M. 1979. Atlas van de Nederlandse Broedvogels. Deventer.
Vogelwerkgroep Hoeksche Waard 1999. Vogels van de Hoeksche Waard. Oud Beijerland.

GLO

TWEEDE HWL-VOGELAARSDAG OP ZATERDAG 17 MEI 2003

De eerste vogelaarsdag, gehouden op 6 april 2002, was een succes. Een vervolg kan daarom niet uitblijven. Tijdens de laatste najaarsvergadering is door middel van stemming de datum vastgesteld op

17 mei 2003. Deze dag zal dezelfde opbouw hebben als de vorige, zij het dat begintijd en eindtijd wat vroeger zijn in verband met de tijd van het jaar. Voor het overige is de formule in orde gebleken en verandert er verder niets. Zodoende komen we tot het volgende programma:

07:30 Start vogeltocht vanaf het industrieterrein van Klaaswaal.

13:00 Afmelden en gezellig samenzijn in bezoekerscentrum Klein Profijt.

13:30 Puntentelling vogellijsten.

14:00 Video over roofvogelonderzoek in de Hoeksche Waard door Martin Mollet.

Voor de spelregels verwijzen wij naar In Vogelvlucht nr.6 van maart 2002. Uiteraard mag er ook weer op de fiets worden meegedaan, hetzij de hele dag of een deel ervan. En wie liever niet op het gezamenlijke startpunt begint, is daarin ook vrij. Het gaat er immers om het zoveel mogelijk mensen naar de zin te maken. Eén ding blijft wel voor iedereen gelden: om 13:00 uur in Klein Profijt met z'n allen over vogels praten....

We zijn erg benieuwd wat er in hartje broedseizoen allemaal wordt waargenomen in de Hoeksche Waard. Even in herinnering roepen: op 6 april 2002 werden 105 soorten op ons eiland vastgesteld. Met elkaar zie je duidelijk meer dan alleen, zoveel is wel duidelijk. Iedereen die mee wil doen, kan zich opgeven bij ondergetekende (tel. 0186-692834 of e-mail: yda.benard.fysergo@hetnet.nl). Liefst uiterlijk een week voor aanvang, zodat we de benodigde formulieren tijdig in orde kunnen maken. Natuurlijk hopen we op nog meer deelnemende teams en net zoveel gelach en gezelligheid als tijdens de eerste HWL-vogelaarsdag!

Martin Benard

GEEN UITBREIDING VISRECHTEN OP DE VENTJAGERSPLAAT

Bij zijn streven om in het vervolg ook in de maanden juli en augustus op de in het Haringvliet liggende Ventjagersplaat met fuiken op aal te kunnen vissen, heeft het Nieuw-Beyerlandse visserijbedrijf Nobel voorlopig het onderspit moeten delven.

Nadat Vogelbescherming Nederland bij de Raad van State een procedure had aangespannen tegen de ontheffing die het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (LNV) aan Nobel had gegeven om in de maanden juli en augustus op de ondiepe delen van de Ventjagersplaat (het Z.g. Ventjagersgaatje) te vissen, kwam het Kollege op 23 oktober jl. tot de uitspraak dat deze ontheffing ten onrechte verleend was. De Raad van State was de mening toegedaan dat LNV nagelaten had onderzoek te doen naar de gevolgen van het palingvissen op de vogelstand.

Opmerkelijk was hoe onnauwkeurig en soms ook ongenueanceerd de berichtgeving was van lokale media over het juridische conflict. Het bontst maakte het Eilanden- Nieuws van 4 oktober jl. het met de kop 'Palingvisser mogelijk van Ventjagersplaat gejaagd'. Het Reformatorisch Dagblad kopte met 'Palingvisser moet weg van Platen Haringvliet' en een andere krant kwam voor het voetlicht met een hoofdje 'Protest tegen vissen in Ventjagersgaatje'.

Het gaat juist om die maanden juli en augustus, wanneer de Ventjagersplaat annex Ventjagersgaatje verreweg de meeste vogels herbergen. In die maanden plegen ter plekke honderden Knobbelzwanen de vleugelrui door te brengen, zodat deze dan het vliegvermogen missen. Hetzelfde geldt voor de enkele duizenden ruiende duikeenden. Ook frequenter dan grote vluchten zwemeenden de platen, concentreren er zich Lepelaars en zijn er veel steltlopers, waaronder Grutto's, waarvan de aantallen kunnen oplopen tot enkele duizenden. Kwalitatief bezit de Ventjagersplaat nationale vermaardheid om zijn in de nazomer pleisterende Visarenden, die jaarlijks vroeger komen opdagen, zomer 2002 al op 7 juli.

Juist om reden van de massale aanwezigheid van voor verstoring gevoelige vogels werd al in 1980 voor het Ventjagersgaatje een doorvaartverbod van kracht voor het tijdvak juli tot en met maart. Voor april tot en met mei gold dat verbod niet en kon en kan Nobel dus zijn gang gaan. Eerst in 2000 deponeerde het bedrijf zijn verzoek om ook in juli en augustus te gaan vissen op o.a. de Ventjagersplaat, zodat de krantenkop 'verjaagd van de Ventjagersplaat' wat bizar lijkt. Overigens, nog niet bekend is of Nobel in beroep gaat. Het is te hopen dat Vogelbescherming en dan ook de beheerder Staatsbosbeheer voet bij stuk houden en het pleit definitief winnen. In 2004 zal het aantal kunstmatige eilandjes worden uitgebreid met gebruik van vrijkomende grond van de Westplaat. Staatsbosbeheer zal dan ook op de plaat een kunstmatig nest voor Visarenden aanbrengen. Het

succes van de enkele jaren geleden aangelegde eilandjes (aangeduid met Lebret, Zwarts en Ouweneel) is evident. Zomer 2002 broedden er o.a. 84 paren Dwergsterns, 9 paren Strandplevieren en 57 paren Kluten (med. RIKZ). Ook de broedvogels zijn gebaat bij een volstrekte rust op het complex platen.

GLO

BROEDVOGELS VAN KLEIPUT & OUDE TOL IN 2002

Inleiding

De definitieve inrichting van het Kleiput/Oude Tolcomplex (Gem. Oud-Beijerland-7ha) is nog altijd niet voltooid. In november 2002 was de situatie als volgt:

Kleiput: situatie onveranderd

v.m. camping 'De Oude Tol': alle bomen, heesters en struweel gekapt en gerooid (voorjaar 2001) behalve de contourbeplanting; de bomen aan de westgrens, langs de oprijlaan en langs de Kleiput zijn blijven staan, evenals de beplanting in de NW hoek van de Kleiput t.h.v. het moerasje en de bomen nabij het v.m. restaurant aan de rivier Het Spui.

Landje tussen Kleiput en Het Spui: situatie na de aanleg van het recreatieterreintje en het peuterbad in 1999 onveranderd.

In het voorjaar van 2002 werden, evenals in '96, '97, '98, en 2000, wederom de broedvogels in het gebied geïnventariseerd. (richtlijnen SOVON – territoriumkartering)

Resultaten

Er werden in de broedperiode ca. 20 bezoeken aan het gebied gebracht. Vastgesteld werden 30 soorten broedvogels (zie tabel), een aantal dat aanmerkelijk lager ligt dan dat van twee jaar geleden (36 soorten). Soorten die het veld moesten ruimen zijn o.a. Fazant, Zomertortel, Braamsluiper, Roodborst, Grauwe Vliegenvanger en Boomkruiper. De ontmanteling van het campingterrein zal hier zeker debet aan zijn geweest. Van de kleine zangers wisten Zwartkop, Tuinfluiter, Heggenmus, Fitis en Tjiftjaf zich nog te handhaven, echter wel in kleiner aantal. Van de Grote Bonte Specht werden 2 nesten aangetroffen. Deze specht voelt zich nog prima thuis in de al wat oudere bomen langs het laantje. Ook de Groene Specht leek een territorium te bezetten op de Oude Tol, maar heeft vermoedelijk op de Beerenplaat gebroed.

De bestaande ruige vegetatie langs het moerasje en langs de rand van het recreatieterrein levert nog altijd een broedplaats op voor Bosrietzanger en Grasmus. Houtduif, Turkse Tortel, Winterkoning, lijsters en mezen bleven ongeveer gelijk t.o.v. 2000. Huismus en Spreeuw nestelen nog steeds onder de pannen van het voormalige restaurant. Vink en Groenling konden zich ook op het peil van 2000 handhaven. Van de kraaiachtigen bezetten de Zwarte Kraai en de Gaai een territorium.

De broedvogelbevolking van de Kleiput bleef goed op peil. Kuifeend en Krakeend doen het zelfs beter dan 2 jaar geleden en Wilde Eend, Meerkoet en Waterhoen handhaafden zich op hetzelfde niveau. Een paartje knobbelzwanen tenslotte bracht, na jaren afwezigheid, 3 jongen groot.

Toekomst

Het ligt in de verwachting dat het broedvogelbestand van de v.m. camping 'De Oude Tol' en het terreintje benoorden van de Kleiput in de toekomst verder zal inkrimpen. Dit ten gevolge van de voorgenomen realisering van een partycentrum annex hotelcomplex op het v.m. campingterrein en de bouw van 5 vrijstaande woningen aan de oostgrens van het gebied.

Daarentegen lijken toezeggingen van de Gemeente Oud-Beijerland m.b.t. de natuurontwikkeling langs de Kleiput weer nieuwe kansen te bieden aan b.v. rietvogels. Voor de vogelbevolking van de Kleiput is het van groot belang dat de dekking rondom de put in voldoende mate gehandhaafd blijft, c.q. wordt versterkt, mede gezien de toenemende recreatiedruk.

Frank van Gessele

**Broedvogels van Kleiput
& Oude Tol (1996 - 2002)**

<u>soort</u>	<u>2002</u>	<u>2000</u>	<u>1998</u>	<u>1997</u>	<u>1996</u>
Knobbelzwaan	1	-	-	-	-
Fuut	2	1	1	1	1
Krakeend	3	1	1	-	-
Wilde Eend	8	5	6	6	3
Soepeend (zie Wilde Eend)	-	2	2	-	-
Kuifeend	4	3	2	-	1
Fazant	-	1	1	1	1
Waterhoen	1	1	0/1	1	2
Meerkoet	5	5	5	3	2
Holenduif 1)	-	1	1	1	-
Houtduif	4	3	4	3	4
Turkse Tortel 1)	1	1	1	1	-
Zomertortel	0/1	1	1	0/1	-
Groene Specht 2)	1	-	-	-	-
Grote Bonte Specht	2	1	0/1	1	-
Witte Kwikstaart 1)	-	1	1	1	-
Winterkoning	6	6	5	3	1
Heggemus	1	3	3	4	2
Roodborst	0/1	1	-	0/1	-
Merel	10	8	7	6	4
Zanglijster	2	3	2	2	2
Bosrietzanger	2	2	3	2	-
Kleine Karekiet	-	0/1	1	-	-
Spotvogel	0/1	2	1	2	1
Braamsluiper	-	1	-	-	-
Grasmus	1	1	1	1	-
Tuinfluit	1	3	2	1	2
Zwartkop	2	3	3	2	-
Tjiftjaf	2	3	3	3	2
Fitis	1	5	5	3	3
Grauwe Vliegenvanger	-	1	1	-	-
Staartmees	1	1	-	-	-
Pimpelmees	2	3	2	1	2
Koolmees	3	4	4	3	2
Boomkruiper	-	2	1	-	-
Gaai	1	-	-	-	-
Zwarte Kraai	1	1	1	1	1
Spreeuw	2	-	2	1	1
Huismus	1	4	6	4	4
Ringmus	-	-	-	-	2
Vink	2	2	1	3	2
Groenling	3	4	4	3	2
Putter	-	-	1	1	-
Kneu	-	-	-	-	1
Rietgors	-	-	2	1	-
Aantal soorten (min/max)	30/33	36/37	35/37	31/33	25

vet= waarschijnlijke of zekere broedvogel

0/1 = mogelijke broedvogel

1) verm. broedend op manegeterrein

2) verm. broedend

Beerenplaat

DE VOGELS VAN DE TIENDGORZEN EN WESTERSE LAAGJES IN HET VOORJAAR EN DE ZOMER VAN 2002.

Nieuwsgierigheid?

Ja, zo zou je het kunnen noemen. Nadat in 2001 (zie ook in Vogelvlucht nr. 6) de gemaakte natuur van de Tiendgorzen was opgeleverd, kwam in 2002 de vraag "wat zou het brengen?". In potentie heeft dit nieuwe natuurgetijdengebied veel te bieden. Welke vogels zouden hier neerstrijken om te rusten en weer op kracht te komen om hun reis naar de (noordelijke) broedplaatsen weer te vervolgen.

Iets naar het oosten, op de Westerse laagjes, hebben we sinds 2001 ook te maken met Natuurontwikkeling. In een samenwerking tussen de Ambachtsheerlijkheid Zuid-Beijerland en de Provincie werd hier besloten om het traditionele weidevogelnatuurbeheer los te laten en te gaan experimenteren met het gedeeltelijk onder water en dras zetten van enkele weidepercelen. Halverwege gaat het om drie aaneengesloten percelen en nog ca. 250 meter naar het oosten zijn het twee percelen. De aantrekkingskracht bleek al snel groot, zowel in aantal als in soorten. De Gestreepte Strandloper in juli 2001 bracht het gebied bij de Nederlandse vogelaars in de bekendheid.

Hoewel de Westerse Laagjes en Tiendgorzen beiden aan het Hittersche of Vuile Gat liggen en allebei waterrijk zijn, verschillen ze enorm. De Tiendgorzen is een slikkengebied, met geulen en kreken en afzonderlijke poelen, waarbij de waterstanden per dag sterk kunnen verschillen. Deze variabele zorgt ervoor, dat de ene keer nagenoeg alles onder water kan staan, de andere keer veel slik en foeragegelegenheid prijs geeft en bepalend is voor de aanwas en hoogte van de vegetatie. De Westerse Laagjes zijn jarenlang weidegebied geweest, met paarden, koeien of schapen. Aan het karakter van deze percelen is niets veranderd, zei het dat er nu geen beweiding meer plaatsvindt. De verandering is in het bijzonder het water dat op de weide wordt gepompt, tot ongeveer 35 % van het oppervlak. Regenval kan dit nog verder doen oplopen, vooral in de herfst en winter. In de zomer valt het droog, tenzij er bij wordt gepompt (zoals dit jaar). De aantrekkingskracht van water op vogels is bekend en kan zodoende van de ene op de andere dag grote veranderingen teweeg brengen, positief en negatief.

De tellingen.

Zonder afspraken en voornemens bleken Martin Benard en Bart en Gert Huijzers geïnteresseerd in de voorjaars- en zomerontwikkelingen van gevleugelde bezoekers en broeders van de Westerse Laagjes als de Tiendgorzen. Bart en Gert opereerden meestal samen en een enkele keer viel het gelijk met de bezoeken van Martin. De bezoeken gebeurde op alle tijdstippen van de dag, afhankelijk van de beschikbaarheid. Gezamenlijk leverde dat 37 waarnemingsdagen voor de Westerse Laagjes en 35 voor de Tiendgorzen op, die plaatsvonden in de periode van 24 maart tot en met 13 september 2002. De tellingen werden op beide locaties altijd vanaf de dijken gedaan, met verrekijker en telescoop. Bij alle tellingen werden alle soorten geregistreerd, op zicht en gehoor. In de meeste gevallen werden ook de exacte aantallen vastgelegd. Hoewel de periode zich er goed voor leende heeft er geen broedvogelinventarisatie plaatsgevonden. Uitsluitend van die soorten waarbij het broeden en aantal paren eenvoudig en overduidelijk kon worden vastgesteld is dit gebeurd.

Verstoring.

Van verstoring was slechts een enkele maal sprake. De Westerse Laagjes zijn het meest gevoelig voor verstoring. De percelen, maar ook de voor de vogels interessante delen, grenzen direct aan de dijk. Doordat de beschikbare gecreëerde natuur relatief klein is, kunnen de vogels ter plaatse slechts zeer beperkt uitwijken. Tellen zonder verstoren was alleen mogelijk als niet verder dan het hoofd tot en met schouders boven de dijk staken. Incidenteel was er complete verstoring, als fietsers even wilden weten wat er achter de dijk te zien was of boeren de aangrenzende percelen bezochten. Bij de Tiendgorzen is de verstoring betrekkelijk, omdat de vogels bij beperkte onrust enkele tientallen meters verderop weer kunnen neervallen. In het algemeen leek de verstoringgevoeligheid minder als bij de WL. Waarschijnlijk omdat de vogels zich iets verder van de dijk ophouden en lijkt er door de regelmatige bezoeken van wandelaars een grotere acceptatie. Kanttekening daarbij is dat wandelaars op en onder aan de dijk de meeste verstoring geven, zeker met loslopende honden. Gedachtewisselingen hierover werden niet altijd op prijs gesteld. In veel gevallen vindt men de natuuraanleg een aantasting van de oorspronkelijke vrijheid. Het wandelen aan de zijde van het Vuile

Gat gaf beperkte verstoring en werd naarmate het seizoen vorderde nog minder bij het hoger worden van de oever- en slikkenvegetatie. Geteld werd vanaf de westelijke en oostelijke zijde en het midden. Op de dijk, zonder noemenswaardige verstoring.

De Vogels.

In totaal zijn 90 vogelsoorten over de beide gebieden vastgesteld. 61 soorten (tabel 1) kwamen in beide terreinen voor, waaronder ook de meest zeldzaamste van dit jaar de Witstaartkievit. Voor de Tiendgorzen komt het aantal soorten op 80 en voor de Westerse Laagjes 71, een weergave van de vogels die in één van de twee gebieden werden gezien is in tabel 2 en 3 vastgelegd.

Tabel 1: waargenomen soorten (61) op zowel Tiendgorzen als Westerse Laagjes

Aalscholver	Bontbekplevier	Houtduif
Blauwe Reiger	Kleine Plevier	Holenduif
Lepelaar	Zilverplevier	Gierzwaluw
Knobbelzwaan	Goudplevier	Oeverzwaluw
Grauwe Gans	Kievit	Boerenzwaluw
Grote Canadese Gans	Witstaartkievit	Huiszwaluw
Brandgans	Bonte Strandloper	Graspieper
Casarca	Krombekstrandloper	Witte Kwikstaart
Bergeend	Temmincks Strandloper	Gele Kwikstaart
Nijlgans	Bosruiter	Blauwborst
Wilde Eend	Witgat	Grasmus
Krakeend	Oeverloper	Rietzanger
Slobeend	Tureluur	Ekster
Wintertaling	Groenpootruiter	Kauw
Zomertaling	Grutto	Zwarte Kraai
Kuifeend	Wulp	Kneu
Bruine Kiekendief	Regenwulp	Putter
Fazant	Watersnip	Rietgors
Meerkoet	Kemphaan	Spreeuw
Scholekster	Kokmeeuw	
Kluut	Zilvermeeuw	

Tabel 2: waargenomen soorten (19) uitsluitend op Tiendgorzen

Fuut	Kleine Strandloper	Heggenmus
Kleine Zilverreiger	Stormmeeuw	Merel
Soepgans	Kleine Mantelmeeuw	Zanglijster
Smient	Grote Mantelmeeuw	Kleine Karekiet
Slechtvalk	Dwergsterns	Koolmees
Sperwer	Visdief	
Torenvalk	Turkse Tortel	

Tabel 3: waargenomen soorten (10) uitsluitend op Westerse Laagjes

Purperreiger	Zwarte Ruiter	Bosrietzanger
Pijlstaart	Zwartkopmeeuw	Ringmus
Boomvalk	Koekoek	
Steenloper	Winterkoning	

De verschillen uiteten zich niet alleen in de soorten maar ook in aantallen. Bij de zestig gemeenschappelijke soorten komt het regelmatig voor dat in het ene gebied een enkel exemplaar wordt gesignaleerd, terwijl in het andere gebied de soort voor een korte of lange periode volop voorkomt.

De Kleine Zilverreiger wordt alleen gezien op de TG, in totaal op zes waarnemingsdagen met maxima van 3 vogels; vorig jaar lag het maximum op 6, direct na de oplevering van het gebied. De Lepelaar is vanaf medio mei met maximaal 7 vogels zeer regelmatig in de waterlopen van de TG te zien. In de broedperiode heeft dit gezien de vliegbewegingen te maken met de broedgevallen van het Quackjeswater. Op de WL gaat het om een incidentele waarneming. De Purperreiger hield het op de WL bij twee waarnemingen in de nazomer.

Grauwe Ganzen zijn frequent aanwezig. In het begin van de tellingen lopen er dan enkele paren met maximaal 33 pulli, terwijl dit in juli en augustus oploopt naar honderden vogels, tot 950 op 14 augustus. Voor de Casarca mocht voor beide gebieden één registratie worden gedaan, met 1 en 2 vogels. De Bergeenden zijn in het broedseizoen vaste gasten in beide terreinen, het talrijkst op de TG tot zo'n 9 paar en enkele woerden en later met maximaal 18 pulli. Wilde Eend, Krakeend en Slobeend broedden bij allebei. De laatste is daarbij op de WL talrijker, met soms met dan 20 woerden. Voor de Wilde Eend en Krakeend lijken de gebieden zich te manifesteren als concentratiepunt, waarbij de soms tientallen getelde paren voor het broeden vermoedelijk naar de aangrenzende percelen uitwijken. Naarmate het broedseizoen vordert loopt het aantal mannetjes verder op, voor beiden tot rond de honderd vogels eind mei. De Smient is alleen in september gezien. Voor de Pijlstaart leken de omstandigheden verdacht op de WL, met waarnemingen van enkele paren in april en vervolgens individuele wijfjes en mannetjes tot op 19 mei. De Wintertaling was veel te zien, behalve in mei. Vanaf augustus liep de score op tot ruim 400. De Zomertaling is op beide locaties beperkt waargenomen, met op 12 mei 4 woerden op de WL.

Van de roofvogels was het vooral de Bruine Kiekendief die zich het meest regelmatig liet zien, met waarschijnlijk drie broedparen op de WL. De Torenvalk is vooral op de TG te vinden, daar pendelend tussen de aangrenzende boomgaarden en de open vlakten. Incidenteel scheerde er een Boomvalk langs, dit jaar alleen op de WL, vorig jaar ook op de TG.

De Meerkoet is met minimaal 4 broedparen op beide plaatsen aanwezig.

In totaal registreerden we 24 steltlopersoorten, waarvan mogelijk 6 als broedvogel, te weten Scholekster, Kluut (3 paar op de TG en 1 paar op WL), Kleine Plevier (2 paar baltzend op de TG), Kievit, Tureluur en Grutto (WL?). Schatting van het aantal broedparen van de Tureluur is moeilijk te maken, maar de tellingen liepen voor TG op tot maximaal 32 vogels en voor de WL tot 36 vogels. Midden juni piekte de soort met 94 volwassen en juveniele vogels op de TG. Voor de Kievit liep in de broedtijd het aantal vogels op tot 18 exemplaren op de TG en 29 op de WL, waar vanaf midden mei volop donsballen te zien waren.

Bij de doortrekkers was het interessant, dat soorten die ten tijde van de vrijvallende slikken in de periode van voor de afsluiting van het Haringvliet (1970) regelmatig te zien waren en daarna sporadisch, nu zich weer presenteerden. De Bontbekplevier hield zich tot half juni zeer regelmatig op op de TG, tot soms 50 vogels. Voor de WL ging het om een enkel geval. Zo ook voor de Krombekstrandloper en Steenloper, maar toch mooi om ze in hun broedkleed te mogen aanschouwen. Van 4 tot 20 mei was er sprake van een goede doortrek van Kleine en Temmincks' Strandloper. Bij de Kleine ging het om enkele individuen, maar bij de Temmincks' telden we op de beste dag 16 vogels. De Kleine alleen op de TG. Bosruiter, Witgat en Oeverloper hebben duidelijk voorkeur voor de WL, waarbij zeer regelmatig van enkele tot zo'n zes vogels werden gezien. Groenpootruiter was in beide gebieden, maar in aantal sterker op de TG. Zwarte Ruiter met een maximum van 9 alleen in de nazomer en uitsluitend op de TG. Bij de Grutto werd op de TG bij uitzondering de 10 overschreden. Echter vielen er tientallen te noteren op de WL in begin maart en in juni, waarbij vanaf de eerste week juni de aantallen van zo'n 60 vogels opliepen tot ruim 285 vogels in de derde week. Buiten drie vogels en een mannetje, op respectievelijk 14 en 16 mei, werd de Kempphaan daarna een maand niet gezien. Vanaf midden juni gingen de aantallen in beide gebieden geleidelijk oplopen, van enige tientallen tot boven de honderd op de TG. De Watersnip is een goed vertegenwoordigde doortrekker, tot enkele tientallen, vooral in de nazomer.

Qua soortbijzonderheden was het de Witstaartkievit die het dit jaar won. Door alle drukte op de dijk bij de WL was het bijna uitgesloten dat de kievit zich niet zou verkassen, wat 's avonds gebeurde. De drukte van vogelend Nederland op een relatief korte afstand werd teveel en werd er in de avond uitgeweken naar de TG waar de vogel nog geen uur verbleef en tot het opvliegen niet werd gezien tussen de hoge vegetatie. Na daarna toch nog even weer op de TG geweest te zijn is de vogel de volgende dag daar niet meer gezien.

Bij het overzien van de tellingen valt het op dat de Kokmeeuw de enige meeuw is die in beide gebieden is waargenomen. De Zwartkopmeeuw werd op twee waarnemingsdagen in maart en één in mei op de WL gezien. De grotere meeuwen met de witte koppen, Stormmeeuw, Zilvermeeuw, Kleine en Grote Mantelmeeuw kwamen met enkele exemplaren alleen voor op de TG.

De twee voorkomende sterns, Visdief en de Dwergstern, houden het bij de TG als foerageergebied. De Dwergsterns steken hierbij vermoedelijk, van hun broedeilanden bij de Ventjager, Tiengemeten over en zijn dan vanaf 20 mei tot half juli regelmatig met maximaal 3 exemplaren te bewonderen.

Bij de zangvogels viel achteraf op dat de Veldleeuwerik in beide terreinen niet is gehoord of gezien! De Graspieper werd met een enkel exemplaar in het broedseizoen alleen geregistreerd voor de TG. In de aangrenzende rietkragen of struweel werden Blauwborst, Merel, Grasmus, Rietzanger, Bosrietzanger en Kleine Karekiet gehoord. Oeverzwaluw, Boerenzwaluw, Huiszwaluw, Pimpelmees, Koolmees, Ringmus, Putter en Kneu kwamen regelmatig vanaf de aangrenzende terreinen. Voor de Oeverzwaluw betrof het de aangrenzende Put bij de jachthaven bij de Tiendgorzen en voor de andere soorten de aangrenzende boerderijen, met akkerbouw of fruitteelt. Witte en Gele Kwikstaart waren zowel in het broedseizoen als aansluitend aanwezig, waarbij de grootste aantallen (met juvenielen) in de nazomer vielen.

Met dank aan de medetellers Martin en Bart en Martin ook voor het doornemen van de tekst en raadplegen van het bijzondere waarnemingen bestand. Dus ook dank aan de tellers die hier aan bijgedragen hebben.

Gert Huijzers

BIJZONDERE VOGELSOORTEN HOEKSCHE WAARD: HOOGTEPUNTEN VAN 2002

Er is het afgelopen jaar weer heel veel gezien op vogelgebied op ons eiland. Vooral de vogelsoorten die echt hier thuis horen bieden in het veld veel genoeg. Regelmatig komen we al vogelend soorten tegen die min of meer schaars zijn voor de Hoeksche Waard. Hierbij een willekeurige bloemlezing uit de verzamelde waarnemingen van het afgelopen jaar, zonder daarmee andere waarnemingen tekort te willen doen.

Een Roodkeelduiker verbleef van 26 januari tot en met 29 januari in jachthaven de Put nabij Goudswaard (HBe, MBe). Op 15 december werd een exemplaar gezien op het Hollands Diep (MKo). Twee Geoorde Futen verbleven op 22 augustus bij de Grondberging Suikerunie (ALL).

Een verrassend broedgeval was dat van een paartje Kwakken aan de westzijde van de Binnenmaas (via HBe). Een net uitvlogen jong met donsveren leverde het bewijs. Behalve dit geval was er nog slechts één waarneming: langs de Kwakse(!) weg werd een exemplaar gezien op 18 september (MPr). Purperreigers kwamen alleen in het najaar langs: op 23 augustus een exemplaar in het Oudeland (GOu), op 13 en 21 september op de Westerse Laagjes (MBe) en op de 26e en 27e van die maand weer in het Oudeland (ALL, GOu).

Kleine Rietganzen zijn op ons eiland een zeldzaamheid, de twee exemplaren op de Korendijkse Slikken van 25 november waren de enige dit jaar (GHu). De Ross'gans is tegenwoordig jaarlijkse wintergast. Zijn grotere look-a-like, de Sneeuwvangans, werd op de Korendijk gezien op 1 december (GHu) en in het Oudeland op 26 december (HBe).

In de Kleiput te Oud-Beijerland dobberde van 1 tot en met 5 december een mannetje Topper rond (FvG). Van een andere eend met zilte voorkeuren, de Eider, werd een eveneens mannelijk exemplaar gezien op het Hollands Diep op 2 maart (MKo).

Een Zwarte Wouw vloog tijdens de eerste HWL-vogeldag, 6 april, over het Oudeland van Strijen (GOu). Zijn rode naamgenoot werd in 2002 regelmatig waargenomen, vooral rond het Oudeland van Strijen, maar ook op de Korendijkse Slikken.

Kraanvogels kwamen ook dit jaar niet aan de grond. Trekkende exemplaren werden gezien op 2 maart (GHu), op 16 maart (HBe) en op 31 maart (2 exx., MKo).

Zilverplevieren vinden niet snel hun weg naar de Hoeksche Waard, maar op de nieuwe Tiendgorzen komen ze wel aan hun trekken. In mei waren er regelmatig exemplaren te vinden, maximaal drie tegelijk (div.wrn). Voor Kanoeten geldt hetzelfde als voor Zilverplevieren en ook die waren te zien op de Tiendgorzen, twee stuks op 8 mei (MPr). Daarnaast waren op de Ventjagersplaten vijf stuks

aanwezig op 15 mei (MBe). Een groep Temmincks Strandlopers streek in mei eveneens neer op de nieuwe Tiendgorzen. Ze waren tussen 4 en 20 mei steeds aanwezig. Er werden er maximaal 16 geteld (div.wrn). Op 2 mei waren ze al in de nabijheid, namelijk twee stuks op de Westerse Laagjes (MPr). Mei was de maand om deze soort in de Hoeksche Waard te zien, want nabij Maasdam in een krekengebied zijn er op 9 mei twee gesignaleerd (MKo) en ook in het Oudeland noord waren er op 15 mei twee aanwezig (ALL).

Alleen al de drie laatstgenoemde soorten geven aan dat de Tiendgorzen in hun nieuwe gedaante een waardevolle aanvulling zijn op bestaande natuurgebieden in de Hoeksche Waard! Waarnemingen van Dwergsterns blijven binnen de oevers van het eiland ook vrijwel beperkt tot de Tiendgorzen (div.wrn). Bedenk wel dat de Ventjagersplaten ook Hoeksche Waards grondgebied zijn (gemeente Korendijk), alwaar de laatste jaren een kleine 100 paar Dwergsterns broedden, zo'n 20% van de Nederlandse broedpopulatie!

De Kleine Bonte Specht wordt af en toe op de Esscheplaat gesignaleerd. Mogelijk verblijft er een enkeling het jaar rond? Op 15 september en op 8 december is een vogel gezien (MKo).

Roodborsttapuiten worden in alle seizoenen in kleine aantallen gezien. Vermeldenswaardig zijn de vier broedgevallen: drie ten zuiden van Strijen (JVe) en één langs de Drom (MPr). Van dit laatste broedgeval zijn vijf uitgevlogen jongen gezien. Op de HWL-vogeldag werd drie maal een Beflijster genoteerd. Dat dit bijzonder is blijkt wel uit het feit dat vervolgens alleen nog de dag daarna, 7 april, twee exemplaren werden gezien langs de buisleidingstraat ten zuiden van Strijen (MKo).

Snorren kwamen in 2002 tot broeden in Groot Koninkrijk. Op 21 april werden drie exemplaren gehoord (MKo), drie dagen later werden er zelfs vier waargenomen (ALL). Het mooie aflopende trillertje van de Fluiter werd op 9 mei gehoord langs Zwartsluisje (MPr). Opvallend: dit is al de derde Fluiter in vier jaar van dezelfde waarnemer. Vogels van de Hoeksche Waard geeft 7 mei 1978 als enige waarneming!

Bonte Vliegangers werden gesignaleerd langs de Oudendijk, een zingend mannetje op 20 mei (HBe), en op 12 september in het Groot Koninkrijk (ALL). Baardmannetjes kom je incidenteel in kleine aantallen tegen, daarom was de groep van 27 exemplaren die op 18 december in het Groot Koninkrijk werd genoteerd een echte uitschieter (ALL). Een Kuifmees, meegekomen met de invasie van Zwarte Mezen in oktober 2001, was in ieder geval tot en met 9 januari aanwezig in Nieuw-Beijerland (MBe). In 2002 geen Zwarte Mezen invasie, er werd slechts eenmaal melding gemaakt van deze soort: in Nieuwendijk vlogen op 9 oktober zeven exemplaren rond (MBe). Hoewel net niet in 2002 waargenomen (30 december 2001), mag de waarneming van twee Boomklevers op de Esscheplaat (nieuw voor de Hoeksche Waard) niet in dit stuk ontbreken (MKo).

Een Klapekster maakte vanaf 28 december tot in het nieuwe jaar zijn opwachting op de Korendijkse Slikken (div.wrn).

Een overvliegende Europese Kanarie werd opgemerkt nabij de Tiendgorzen op 4 november (MPr). Een vrouwtje Goudvink was aanwezig in Maasdam op 31 oktober (GOu). De Appelvink, die op 5 mei op de Esscheplaat verbleef (MKo), verraste de waarnemer aangenaam. Voorheen werd slechts eenmaal eerder een pleisterende Appelvink gezien in de Hoeksche Waard.

Op 16 oktober werden drie Barmsijzen genoteerd op de Korendijkse Slikken (GHu). Zoals bekend mag worden verondersteld was er dit jaar een invasie van Kruisbekken, waarvan ook de Hoeksche Waard zijn deel kreeg. De groep van circa 70 exemplaren nabij de Oosterse Laagjes was veruit de grootste (GOu). Een IJsgors kwam op 10 november buurten op de Korendijkse Slikken nabij de Bakkerskeet (MKo).

We eindigen dit overzicht met een echte vreemde vogel: een Maraboe stapte rond op de Korendijkse Slikken op 18 augustus (RBu).

Ongelooflijk wat er allemaal gezien is! Bovendien kwamen eerder twee dwaalgasten van 2002 in dit blad uitvoerig aan de orde: de Witstaartkievit van de Westerse Laagjes (4 juli) en de Ralreiger van de Piershilse vliet (22 tot 24 juli). Sommige soorten zijn hierboven niet genoemd, omdat daarvan in 2002 meerdere waarnemingen zijn, terwijl die in andere jaren in een soortgelijke lijst misschien wel zouden worden opgenomen. Denk daarbij aan Velduilen, Roerdompen, Paapjes, Bokjes, Waterpiepers, Houtsnippen en dergelijke. Tenslotte wordt opgemerkt dat bovenstaand overzicht uitsluitend is samengesteld uit waarnemingen van ingeleverde formulieren, aanvullingen uit andere bronnen completeren uiteindelijk het totaalbeeld.

Martin Benard

PROJECT BIJZONDERE VOGELSOORTEN IETS AANGEPAST

Na de eerste vier jaren van bovengenoemd project was het tijd voor een evaluatie, waarbij alle regelmatige deelnemers om hun mening werd gevraagd. Dit heeft plaats gevonden begin 2003. De meeste van de waarnemers hebben gereageerd en zonder uitzondering positief. Het bijhouden van verschillende schaars voorkomende vogelsoorten wordt nuttig gevonden. Ondermeer werd opgemerkt dat op deze wijze gegevens zoals gebruikt voor Vogels van de Hoeksche Waard op een snelle en eenvoudige manier zijn op te zoeken. Ook het verwerken van waarnemingen gemeld voor de vogelrubriek in het HWL-nieuws in deze bestanden draagt bij aan het totaalbeeld. Het moge duidelijk zijn dat in het laatste geval wel wordt beoordeeld of een melding van iemand met wat minder ervaring betrouwbaar is, zodat geen foutdeterminaties in de bestanden terecht komen (geen Kleine Bonte Specht aan vetbollen).

De eerste aanpassing naar aanleiding van de evaluatie was het schrappen van de soorten waarvan uitsluitend broedgevallen werden gevraagd. Dit bleek niet te werken. Bovendien worden een aantal van de gevraagde broedgevallen op een andere manier bijgehouden. Zo hebben we inmiddels een aantal roofvogelaars in ons midden die voor registratie van de roofvogelbroedgevallen zorgen. De kustbroedvogels worden al vele jaren nauwgezet gevolgd door het team Meininger en Strucker, mede via enkele van onze VWG-leden.

De wens van meerdere personen was om het voorkomen van exoten niet langer bij te houden. Besloten is ook daarmee te stoppen, ze zijn niet van belang aantonen van de natuurwaarden van ons Hoeksche Waards Landschap. Uitzondering is de Casarca, waarvan SOVON alle waarnemingen tracht te verzamelen.

Hoewel sommige soorten, waarvan waarnemingen worden bijgehouden, vrij regelmatig worden gezien, zoals Slechtvalk en Grote Zilverreiger, blijven die toch op de lijst staan. Ook hier speelt het aspect mee dat SOVON daarvan nog steeds alle waarnemingen registreert.

Al met al heeft de evaluatie geleid tot onderstaande aangepaste lijst van vogelsoorten waarvan we voor de Hoeksche Waard alle waarnemingen centraal proberen vast te leggen.

Roodkeelduiker	Ruigpootbuizerd	Boompieper
Roodhalsfuut	Visarend	Waterpieper
Geoorde fuut	Smelleken	Oeverpieper
Roerdomp	Slechtvalk	Noordse Kwikstaart
Kwak	Kwartel	Engelse Kwikstaart
Kleine Zilverreiger	Waterral	Grote Gele Kwikstaart
Grote Zilverreiger	Porseleinhoen	Rouwkwikstaart
Purperreiger	Kwartelkoning	Pestvogel
Zwarte Ooievaar	Kraanvogel	Nachtegaal
Ooievaar	Steltkluut	Paapje
Wilde Zwaan	Strandplevier	Roodborsttapuit
Kleine Rietgans	Zilverplevier	Beflijster
Taigarietgans	Kanoet	Sprinkhaanzanger
Dwerggans	Temmincks Strandloper	Snor
Sneeuwgans	Krombekstrandloper	Grote karekiet
Ross' Gans	Bokje	Vuurgoudhaan
Rotgans	Houtsnip	Bonte vliegenvanger
Roodhalsgans	Steenloper	Baardmannetje
Casarca	Zwartkopmeeuw	Zwarte mees
Krooneend	Grote Stern	Buidelmees
Topper	Dwergstern	Wielewaal
Eider	Reuzenstern	Grauwe klauwier
IJseend	Kerkuil	Klapekster
Zwarte zeeeend	Bosuul	Roek
Grote zeeeend	Steenuil	Bonte kraai
Nonnetje	Velduil	Frater
Wespendief	IJsvogel	Barmsijs
Rode wouw	Draaihals	Kruisbek
Zeearend	Kuifleeuwerik	Sneeuwgors
Grauwe Kiekendief	Boomleeuwerik	Geelgors

En verder alle soorten die in "Vogels van de Hoeksche Waard" per datum worden opgesomd (zeer zeldzame soorten) en uiteraard soorten die niet eerder werden gesignaleerd.

Er was nog een vraag gesteld over de verwerking van alle waarnemingen, wat een nogal tijdrovende klus is gebleken. Arie van der Linden kwam met een goed voorstel voor aanlevering en verwerking via een standaard spreadsheet op een eenvoudige manier. Aan de deelnemers is gevraagd hieraan, indien mogelijk, mee te werken. Geen enkel probleem als dat om wat voor reden dan ook niet kan. Een handgeschreven lijst is ook nog steeds zeer welkom. Wellicht zijn er nog (nieuwe?) VWG-leden die hun waarnemingen nog niet opsturen, maar dat wel willen gaan doen. Graag een e-mail of telefoontje naar ondergetekende en er worden formulieren per e-mail, diskette of post toegestuurd.

Martin Benard

ROOFVOGELTELLING JANUARI 2003

Alweer voor de 19^e maal werden in de Hoeksche Waard de roofvogels geteld, voor het eiland Tiengemeten was dat voor de 9^e maal. De periode voor de telling was vastgesteld van 11 t/m 19 januari 2003 en het betrof dus zoals gebruikelijk 2 weekends met een voorkeur voor het 1^e. Vrijwel alle tellingen werden door betrokkenen het 1^e weekend uitgevoerd. Het weer in november was vrij zacht maar wel met regelmatig regen. Eind november en de eerste week van december daalden de temperaturen echter en op 7 december volgde er een periode van een week met matige vorst. Daarna viel de dooi weer in, met soms een enkele maal lichte nachtvorst. Vanaf een paar dagen voor Kerstmis tot kort na Nieuwjaar was het vrij zacht (overdag van 7° – 10° C) voor de tijd van het jaar en er viel nogal eens wat regen. Op 4 januari volgde er een 2^e periode met vorst die ook weer ongeveer 1 week duurde, waarna de dooi weer inviel en het vrij zacht bleef. Het 1^e telweekend was het, vooral op de zaterdag, uitstekend weer: zonnig en vrijwel geen wind, de temperatuur was ca 0° C en het zicht goed. Ook de zondag was een goede dag om te tellen, wel met wat meer wind. Het 2^e weekend was aanzienlijk minder goed maar vrijwel iedereen had het eerste weekend benut. Het resultaat van de telling was verbluffend!! Het uitstekende weer het eerste weekend kan hierop iets van invloed zijn geweest, maar slechts voor een heel klein deel. Er werden maar liefst 331 Buizerds geteld in de Hoeksche Waard alweer een rekord aantal voor deze vogel. En ook de Torenvalk was met 112 ex. royaal aanwezig en dat resulteerde in het hoogste aantal getelde roofvogels ooit, namelijk 493 ex.. Het oude rekord van vorig jaar (371 ex.) werd zelfs met 122 ex overtroffen. In de 3 best bezette complete 25 km hokken werden respectievelijk 63, 62 en 58 roofvogels gezien. Op Tiengemeten werden 18 roofvogels waargenomen en dat aantal past goed in de reeks voor dat eiland.

Voor de 3^e maal werd er een Rode wouw tijdens de telling gezien, deze maal op Tiengemeten. Rond de jaarwisseling was deze prachtige vogel al enkele malen aanwezig bij de Korendijkse slikken. Op de dag van de jaarlijkse winterexcursie van de vogelwerkgroep, 4 januari 2003, werden enkelen verrast door een overvliegend ex. op de parkeerplaats bij het NEC gebouw te Numansdorp. Later die dag werd hij ook weer gezien op de Korendijkse slikken.

In de Hoeksche Waard werden deze maal 2 Bruine kiekendieven waargenomen, 1 op de Korendijkse slikken en 1 in de omgeving Nieuwendijk – Zuid Beijerland. Op het eiland Tiengemeten werden er dit jaar 5 geteld, vorig jaar waren er dat 7. De vrij zachte winters van de laatste jaren zouden de aanleiding kunnen zijn dat meerdere ex. in de omgeving van het Haringvliet en vooral op het eiland Tiengemeten blijven overwinteren.

Van de Blauwe kiekendief werden 10 ex. genoteerd, wat een normaal aantal te noemen is. Daarbij was slechts 1 mannetje dat op de Korendijkse slikken werd gezien. Evenals vorig jaar ontbrak de soort op Tiengemeten wat toch ook een uitstekend biotoop is voor deze soort. De slaapplek nabij de oostzijde van de Molenweg in het Oudeland van Strijen was ook weer in gebruik. De Kiekendieven gebruikten dit jaar niet alleen het gebied ten noorden van die weg maar ook ten zuiden ervan vielen er soms in. Meestal betrof het 3 à 4 vrouwtjes, een enkele maal werd er ook een mannetje gezien. Een week na het laatste telweekend kwamen er 4 vrouwtjes slapen.

Ook dit jaar werden er, evenals vorig jaar 5 Havikken gezien in de Hoeksche Waard. Op de Korendijkse slikken werd 1 ex. gezien, uit de omgeving van de Ambachtsheerlijkheid Cromstrijen en

het Land van Essche en de Esscheplaat kwamen 3 meldingen. Het 5^e ex. werd gezien in de Sint Anthony polder. Gerekend naar het aantal broedparen de laatste 2 jaren (7) en het feit dat de Havik voornamelijk standvogel is, zullen zeker niet alle ex. gevonden zijn.

Van de Sperwer werden tijdens de telling 22 ex. gemeld, veruit het hoogste aantal ooit. Deze soort is door zijn gedrag, en ook door zijn voorkomen in dorpskernen, moeilijk te tellen. Deze maal hadden de tellers wellicht wat meer geluk, dat gold zeker voor die van atlasblok 43-15 die maar liefst 7 ex. te zien kregen. Ook voor deze soort geldt dat lang niet alle aanwezige ex. zullen zijn gevonden.

De Buizerd zette zijn indrukwekkende opmars als overwinteraar op ons eiland voort en dat resulteerde in een ongekend hoog aantal van 331 ex.. Ook als broedvogel is hij nog steeds fors in de lift, dus een aanzienlijk aantal zullen vaste bewoners zijn geworden. De omgeving van de Esscheplaat en de Ambachtsheerlijkheid Cromstrijen, een gebied van ca 20 km², herbergden evenals vorig jaar gezamenlijk 51 ex. wat komt neer op 2,5 buizerd per km². Ook de volledige atlasblokken 43-15 en 43-28 waren met respectievelijk 41 ex en 38 ex. goed bezet en dat geldt vanzelfsprekend ook voor Atlasblok 43-26 met 23 km² en 37 ex. Voor de gehele Hoeksche Waard betekende het getelde aantal dat er gemiddeld op elke km² 1,2 ex. aanwezig was. Al enkele malen is de gedachte geuit of nog grotere aantallen mogelijk waren en telkens bleek dat toch te kunnen. Je zou nu overigens veronderstellen dat het echt vol is. Ook op Tiengemeten was er een stijging ten opzichte van vorig jaar van 7 ex. naar 10 ex., dat betekende echter geen hoogste aantal voor dat eiland.

Ondanks 2 perioden met vorst, beiden van ongeveer een week, werden er 112 Torenvalken waargenomen. Dit is niet de hoogste, maar wel een van betere tellingen voor dit voornamelijk (veld)muizen etende valkje. Het hoge aantal geeft aan dat er amper kunnen zijn weggetrokken voor de vorst, iets wat in vrijwel alle voorafgaande jaren wel het geval was. Mogelijk dat er toch nog voldoende voedsel te vinden was door het ontbreken van sneeuw tijdens de vorstperioden. De Atlasblokken 43-18 en 43-28, gelegen in het oosten van de Hoeksche Waard, waren met respectievelijk 21 ex. en 18 ex. het best bezet. De volwassen Torenvalk is voornamelijk een standvogel en het aantal broedparen ligt de laatste jaren vrij stabiel rond de 40 paar. Het aantal overwinteraars zal verder mede worden bepaald door juvenielen die niet zijn weggetrokken, het weer en het voedsel aanbod. Het getelde aantal kan, voor een goed jaar, als normaal worden beschouwd. Op Tiengemeten werden er, evenals vorig jaar, 2 ex. geteld.

Van het Smelleken werden er deze telling 4 ex. gemeld. Er werden 2 mannetjes gezien: 1 ex. bij de Korendijkse slikken en 1 ex. in de polder Groot Cromstrijen en dat geluk heb je niet vaak die in beeld te krijgen. De andere 2 ex., waarschijnlijk vrouwtjes, werden gezien in de omgeving van Numansdorp en in het Oudeland van Strijen. Omdat het voorkomen van dit kleine snelle roofvogeltje schaars is en de trefkans gering mag van een prima resultaat worden gesproken.

De 5 Slechtvalken werden zeer verspreid over het eiland aangetroffen: 1 ex. bij de Korendijkse slikken, 1 ex. ten zuiden van Zwartsluisje, 1 ex. bij Blaaksedijk, 1 ex. in de Ambachtsheerlijkheid Cromstrijen en 1 ex. in de polder Nieuw Bonaventura. Voor deze soort was dit de beste telling ooit, gezien de aantals ontwikkeling de laatste jaren lijkt dit echter een reële gang van zaken.

De Zeearend hield de goede traditie van de laatste jaren in stand en was weer met 2 ex. present. Vanaf 1996 t/m heden was deze imposante roofvogel maar 2 maal niet aanwezig op ons eiland tijdens de telling en wel in 1998 en 2000. Al op 26 oktober werd er een zeearend gezien op de Korendijkse slikken, maar die was slechts kort aanwezig. Vanaf de maand december werd er op die plek regelmatig 1 ex. gezien en rond de jaarwisseling waren er dat zelfs 2. Ongeveer 9 januari kwam de eerste melding van de Ambachtsheerlijkheid Cromstrijen, het betrof vrijwel zeker 1 van de 2 eerder genoemde ex. Op de tellijsten werd 1 ex. gemeld op de Korendijkse Slikken en 1 ex. bij de eendenkooi op de Ambachtsheerlijkheid Cromstrijen. Vooral laatst genoemde bezorgde de teller uiterst aangename ogenblikken door langdurig niet al te hoog boven hem mee te vliegen. Op een ander formulier werd melding gemaakt van 2 zeearenden (1 ex. pendelde nogal eens tussen de 2 vermelde gebieden) en een slechtvalk, die bij de Korendijkse slikken met elkaar aan het bakkeleien waren. Ook door de tellers uit de omgeving van Numansdorp werd melding gemaakt van 1 van de 2 ex. Zoals je ziet zal een zeearend niet snel worden gemist.

Behalve het grote aantal roofvogels werden er door de tellers nog enkele andere interessante waarnemingen gedaan. Melding werd gemaakt van 2 waterpiepers, een pestvogel, een houtsnip, een

levende en, niet zo leuk, een dode roerdomp. Hopelijk is het behaalde resultaat en de interesse naar het vervolg hierop ook volgend jaar weer een stimulans om aan de 20^e telling mee te doen. Dank aan alle tellers.

Arie van der Linden en Janus Verkerk

UILENPERIKELEN

Het verzamelen van braakballen is een jaarlijks terugkerende winterklus. De contacten met de eigenaren van door uilen geselecteerde objecten zijn hierbij essentieel. Een paar gebeurtenissen wil ik U niet onthouden.

Vorig jaar in Zuid Frankrijk. Tijdens het ontbijt blij ik naast een Nederlands echtpaar te zitten. Een echt Hollandse vraag, waar komt U vandaan? De man kent Strijen, hij heeft er zelfs een kennis aan de Oudendijk maar dat is zover buiten het dorp dat ik die wel niet zal kennen.

Ik vertel hem dat ik hem wel ken vanwege mijn vogelhobby. Dan krijg ik een stuk informatie over me heen waar ik meer en meer geboeid naar luister. Zijn vriend heeft uilen in de tuin. Zijn vriend is daar heel trots op en laat slechts enkele personen toe tot die plek. Er is er zelfs eentje die jaarlijks de uilenballen op komt rapen en samen hadden ze enkele maanden later het lijstje met de uitkomsten van het pluizen bestudeerd.

Op een andere locatie verblijven max. 10 uilen in een kleine den. De contacten met de eigenaar zijn buitengewoon. Plotseling is alles verkocht en hangt er een schommel in de boom. Dat ziet er slecht uit. Wanneer ik de nieuwe mensen zie lopen besluit ik kennis te gaan maken en het schommelprobleem voorzichtig aan te kaarten. Een driemaal "sorry" en een run naar de schommel volgt. Nee, nee, niet nu, haal hem later maar weg. (er zitten nog steeds uilen in de den) De man belooft de schommel later weg te halen en geen ongewenste personen toe te laten. Hij vindt de uilen schitterend en sluit af met: "zeg maar wat ik hier nog meer kan doen voor de natuur"!

Een andere locatie waar een Steenuil verblijft is ook verkocht. Het dak is kapot en vaak worden zulke klusjes door een nieuwe eigenaar rigoureuus aangepakt. Ik neem me voor bij gelegenheid de eigenaar op te zoeken en bekend te maken dat er een uiltje zit.

Begin maart zie ik er zelfs een aantal malen 2 tegelijk op de kapotte nok. Ik moet er nu toch hoog nodig heen.

Gisteren kwam ik er weer langs. Het dak was solide gemaakt nog voor ik iemand had gesproken.

In een tuin in een villawijk langs de Binnenmaas verblijven al jarenlang Ransuilen. We hebben contacten met meerdere tuinbezitters. Begin maart belt een mevrouw me op dat ze braakballen heeft verzameld en meldt terloops dat er een andere uil in haar tuin is neergestreken. Een uitgebreide telefonische beschrijving volgt. "Bosuil" meld ik haar met stellige zekerheid. Ik geef haar nog wat kenmerken mee om op te letten. Een dag later belt ze weer. "Het is geen Bosuil" maar ik weet niet wat het wel is. Han Benard heeft het uitgezocht. In een conifeer, midden in de villawijk, zit naast een Ransuilenroestplek een Velduil!!

Janus Verkerk

RESULTATEN BRAAKBALLEN PLUIZEN 2003

Alweer voor het 10e jaar werden in de Hoeksche Waard braakballen verzameld en geplozen, ooit begonnen als een initiatief onder regie van de provincie Zuid-Holland en de zoogdierwerkgroep Zuid-Holland. Inmiddels is het één van de langstlopende projecten binnen de afdeling biologisch onderzoek van het HWL en een samenwerkingsproject tussen de vogelwerkgroep en de zoogdierwerkgroep. Tevens gaan de gegevens jaarlijks naar de Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming. (VZZ)

In totaal werden dit jaar 18 partijen geplozen verdeeld over de volgende soorten:

Kerkuil 8, Ransuil 7, Bosuil 1, Velduil 1, en Torenavalk 1.

Vooraf de lokatie van de Velduil was uniek. De vogel verbleef namelijk geheel tegen zijn natuur in een villawijk en verbleef daar in de buurt van de hier al jarenlang aanwezige Ransuilen!

In totaal werden dit jaar 1665 prooien gedetermineerd waarvan 1650 Ware muizen, Woelmuizen en Spitsmuizen. Van 10 vogels en 5 kevers werden restanten gevonden.

In vergelijking met andere jaren was 2003 niet een sterk afwijkend jaar. Er was geen Veldmuizenplaag maar wel werd deze soort in voldoende aantal aangetroffen. Veldmuisarme jaren zijn voor de pluizer het interessants want dan moet er door de uilen overgeschakeld worden op alternatieven. Zo ontbrak dit jaar de Rosse woelmuis en werden slechts 7 Aardmuizen gevonden. Wel werden maar liefst 116! Noordse woelmuizen geplozen. Deze soort, die voorkomt in natte gebieden, is zondermeer de belangrijkste muizensoort van de Hoeksche Waard en Tiengemeten.

Door de aantrekkingskracht van de, door leden van de vogelwerkgroep, gehangen Kerkuilenkasten wordt het verzamelen van braakballen van deze soort steeds gemakkelijker.

De prooidierkeuze van de Kerkuil is heel divers. Naast alle in onze omgeving voorkomende ware- en woelmuizen vangen ze vooral spitsmuizen. Vooral de toename van de Huispspitsmuis, een landelijke ontwikkeling, is hierdoor zelfs in de Hoeksche Waard ruimschoots meetbaar. Vooral de uitkomst van een partijtje van de Brabersweg staat hiervoor model n.l.Huispspitsmuis 33 st, Bospspitsmuis 1 en Dwergmuis 1.

Braakballen pluizen is een leuke activiteit uitgevoerd door een groeiend aantal deelnemers. Hierbij wil ik daarom veel dank en waardering uitspreken voor Han en Martin Benard, Joke Boerlage, Rob Burgmans, Merijn en Huub van den Hoogenhoff, Jacovien Hitzert, Dick van Houwelingen, Ton Havermans en Ronald in't Veld.

Janus Verkerk

EKSTERS EN KRAAIEN IN OUD-BEIJERLAND

de leegloop van het platteland

een onderzoek naar de territoria van kraaien en eksters in de gemeente
Oud-Beijerland
- voorjaar 2002 -

Inleiding

Kraaiachtigen zijn niet bepaald populair bij de mensen. Boeren en jagers klagen steen en been over de schade die kraaien en eksters zouden aanrichten in de landbouw. En menige stads- en dorpsbewoner kan omstandig verhalen over de brute roof van eieren of zelfs jonge vogels in zijn of haar achtertuin.

Eksters en kraaien zijn ook intelligente en boeiende vogels, die zich uitstekend kunnen aanpassen aan veranderende omstandigheden. Hun nieuwsgierigheid brengt ze vaak in de buurt van mensen. Door hun veelal zwarte kleur werden ze in het verleden vaak gezien als bringers van ziekten (pest) en de dood. Hierdoor zijn kraaien altijd meedogenloos vervolgd. Desondanks hebben de verschillende soorten zich toch weten te handhaven.

In de nieuwe flora- en faunawet is de jacht op eksters en kraaien alleen nog met een ontheffing toegestaan.

Status, voedsel, nestbouw

De ekster is in Nederland een standvogel. De broedparen blijven het gehele jaar in het eigen territorium, alleen de ongepaarde vogels zwerven in troepjes rond. Het aantal broedparen in Nederland wordt geschat op 51.000. In de Hoeksche Waard wordt het aantal broedparen geschat op 160-170 paar. Eksters zijn alleseters. Het meest eten ze insecten, maar ook eieren, jonge vogels, aas en zaden worden gegeten.

Het nest wordt bij voorkeur gebouwd in hoge bomen en bestaat uit takken en twijgen. De nestkom is zeer diep en bestaat uit aarde, klei en koemest en is gevoerd met fijne worteltjes, wol en haar. Meestal wordt er een dak op gebouwd, liefst van doortakken, en wel zodanig dat aan een zijde een vliegopening ontstaat.

Eksternesten zijn zo stevig, dat zij vele jaren dienst kunnen doen, ook wanneer het eksterbroedpaar er zelf geen gebruik meer van maakt. Men ziet er kraaien en duiven in nestelen en ransuil en torenvalk zijn zelfs nagenoeg afhankelijk van dergelijke oude bouwsels.

Ook de zwarte kraai is bij ons standvogel. De oude vogels blijven het hele jaar in hun territorium; de jonge vogels vormen rondzwervende troepen. De Nederlandse broedpopulatie bedraagt ca. 86.000 paar. In de Hoeksche Waard broeden ongeveer 210-220 paar. Het voedsel van de zwarte kraai bestaat eveneens vooral uit insecten, terwijl ook eieren, jonge vogels, kikkers, aas en afval op het menu staan. Het stevige takkennest wordt gebouwd in de vork van een hoge boom en is van boven open.

Beide kraaiachtigen brengen slechts een broedsel per seizoen groot.

Onderzoek

In het voorjaar van 2002 werden in de gemeente Oud-Beijerland (19,6 km²) de zichtbare (grote) nesten in kaart gebracht en is geprobeerd vast te stellen of deze al dan niet en zo ja door wie bezet waren.

Doel van het onderzoek was in de eerste plaats het verkrijgen van informatie over de stand van de ekster en de zwarte kraai.

Het onderzoeksgebied werd hiertoe vanaf begin maart tot eind mei ongeveer wekelijks (per fiets) bezocht, waarbij nu eens enkele wijken in west, dan weer enkele wijken in oost, of (delen van) het buitengebied aan de beurt kwamen.

Nadat de nesten waren opgespoord werden deze in kaart gebracht en voorzien van relevante gegevens als o.a. type, boomsoort en nesthoogte. Vervolgens werd geprobeerd vast te stellen of de nesten bezet waren en door welke soort.

BROEDZEKERHEID

In een later stadium werd getracht meer zekerheid omtrent het broeden te verkrijgen. Hiertoe werden de verschillende waarnemingen bij de nesten geïnterpreteerd o.b.v. de SOVON-code broedzekerheid (tabel 1). Op basis hiervan zou code 3 (paarwaarnemingen) in de meeste gevallen tot een waarschijnlijk broedgeval hebben geleid maar indien na observaties de indruk bestond dat het niet daadwerkelijk tot een broedsel kwam is het nest niet meegeteld. Zelfs code 6 (bezoek aan waarschijnlijke nestplaats) is niet altijd als een garantie voor een broedgeval beschouwd; b.v. wanneer er, na bezoek aan de nestplaats, in een vroeg stadium van enige activiteit geen sprake meer bleek. Soms was het ook een kwestie van gevoel, of een nest al dan niet bewoond was. In andere gevallen konden omwonenden soms informatie over bewoning verstrekken. Uiteindelijk vormden de waarnemingcodes 13 en 6 en in twee gevallen code 3 de basis voor de status van broedvogel (lees: territoriumhouder). Van enkele niet door kraai of ekster bewoonde nesten (max. 4 stuks) werd vermoed dat ze door houtduiven werden bezet; daar deze soort buiten de doelgroep valt zijn deze nesten als onbewoond beschouwd. Ook roofvogels als sperwer en buizerd werden enkele keren in de buurt van de nesten waargenomen, maar er kon geen link met een van de in kaart gebrachte nesten worden gelegd.

Opgemerkt dient nog dat het vaststellen van bewoning nadat de bomen in blad kwamen erg moeilijk geworden was, al gold dit m.n. voor dichtbebladerde soorten als linde en kastanje.

TABEL 1

Broedcodes; criteria van broedzekerheid (SOVON)

Code 3 - Waarneming tussen de datumgrenzen van een paar in geschikt biotoop.

Code 6 - Bezoek van vogels aan een waarschijnlijke nestplaats

Code 13 - Bezoek door ouders aan een nest, waarvan de inhoud niet kan worden vastgesteld of waarneming van broedende vogel

Resultaten, dichtheden

Er werden 107 nesten in kaart gebracht. Hiervan waren 52 nesten bezet, 39 door de ekster en 13 door de zwarte kraai. 55 nesten waren onbewoond of verlaten.

Wanneer we de gemeente Oud-Beijerland grofweg in tweeën delen waarbij de grens getrokken wordt tussen het dorp (Noord – ca.10 km²)- over de Groeneweg en de Kwakscheweg -en het buitengebied (Zuid – ca.10 km²) zien we in het buitengebied 6 bezette eksternesten tegenover 33 in het 'dorp' en geen enkel kraaiennest tegenover 13 in het 'dorp'.

fig. 2 - Gemeente Oud-Beijerland
verdeling in 'dorp'
(Noord)
en 'buiten' (Zuid)

Het overzicht, uitgesplitst per wijk (tabel 2) geeft overigens een genuanceerder beeld omdat hier alle gebieden buiten de bebouwde kom (ook ten w. en ten o. van het dorp) tot het buitengebied zijn gerekend.

Uit de verspreidingskaart (fig. 1) blijkt dat de (bezette) kraaiennesten (13) zich bijna allemaal aan de rand van het dorp bevinden; alleen de nesten achter de Zinkweg en in het Laningpark, vormen hierop een uitzondering en bevinden zich in het dorp.

Als dichtst onderlinge afstand tussen de (bewoonde) kraaiennesten werd ca. 300 meter gevonden, de gemiddelde territoriumgrootte bedraagt ca 77 ha.

De eksternesten komen daarentegen verspreid over het dorp voor.

De territoria (39) geven ook een grotere dichtheid te zien: ca. 30 ha per (bezet) nest ; als kortste afstand tussen de nesten werd ca 100 m. gemeten.

Het percentage onbewoonde nesten over het gehele buitengebied komt uit op 62%, tegenover 40% onbewoond van de binnen de bebouwde kom gevonden nesten.

TWIJFELGEVALLEN

In enkele gevallen werd een bezoek aan een bepaald nest waargenomen , maar in een ander, nabijgelegen nest, gebroed. Dit werd in twee gevallen, geconstateerd; beide malen betrof dit een cluster van 3 nesten binnen 50 m.(Stougjesdijk, Admiraaltje) Deze nesten werden vermoedelijk als speelnest gebruikt. Ook werden verhuizingen geconstateerd; het ene nest werd op een bepaald moment verlaten en een ander vanaf dat moment in gebruik genomen of nieuw gebouwd (Binnenpad, Zinkweg).

Er waren ook nieuw gebouwde nesten, waar na voltooiing van het nest het gehele voorjaar geen enkele activiteit meer is waargenomen (Zinkweg, Spuioeverweg, Lange Hille, Papeweg), noch vogels in de buurt werden gezien.

Soms verdwenen nesten zonder dat duidelijk werd waar het paar sindsdien vertoefde.

Ook werden op enkele plaatsen eksters of kraaien waargenomen (Koninginneweg, Zoomwijk) zonder dat het nest gevonden werd.

Verspreiding, nesthoogten, boomsoort

De meeste nesten werden gevonden in Zoomwijk, (Ind. terrein) De Bosschen en Zuidwijk. In tabel 2 zijn de aantallen uitgesplitst over de afzonderlijke wijken binnen de bebouwde kom, waarbij de plaatsnaamborden als grens werden aangehouden.

tabel 2			
Aantal nesten, uitgesplitst per wijk			
	<u>EKSTER</u>	<u>KRAAI</u>	<u>ONBEW.</u>
Zoomwijk	6	2	9
De Bosschen	6	3	6
Zuidwijk	7	1	7
Croonenburgh	3	2	3
Oosterse Gorzen	1		2
Zeeheldenwijk	1		2
Spuioever		1	1
Centrum-Zuid	1		1
Centrum-Noord	1		1
Even Buiten	1		
buiten beb. kom	11	4	24
Totaal (107)	38	13	56

Het is duidelijk dat eksters en kraaien zich in het buitengebied niet (meer) thuis voelen.

Een van de oorzaken is de felle bestrijding (o.a. doorschieten van nesten) vanwege de vermeende schadelijkheid en bij de eksters ook de predatie door o.a. kraaien. Daarom lijken ze te hebben gekozen voor beschut wonen in dorpen en steden.

De ekster waagt zich hierbij zelfs in achtertuintjes; manoeuvreren is geen probleem met zijn korte vleugels en lange staart. Op de verspreidingskaart zien we dat de soort door het gehele dorp nestelt. De kraai is meestal wat schuwer en blijft een beetje aan de randen van het dorp.

Van de ekster is bekend, dat deze soort van oorsprong ook wel laag broedt; men vindt deze lage nesten ook nog wel in de duinen. Aannemelijk is dat de soort door intensieve vervolging steeds hoger is gaan broeden.

In de gemeente Oud-Beijerland hangt de hoogte van de nesten veelal samen met de boomsoort waarin het nest zich bevindt. Het laagste nest werd aangetroffen op 7 m. hoogte in een els; het hoogste op 19 m. in een populier.

Het merendeel van de bewoonde eksternesten (80%), en kraaiennesten (69%) werd aangetroffen tussen 10 en 15 meter hoogte. 10% van de eksternesten en 23% van de kraaiennesten werd gevonden op minder dan 10 meter hoogte. Op meer dan 15 meter hoogte bevond zich 10% van de eksternesten en 8% van de kraaiennesten.

Eksters & Kraaien Oud-Beijerland Nesthoogtes

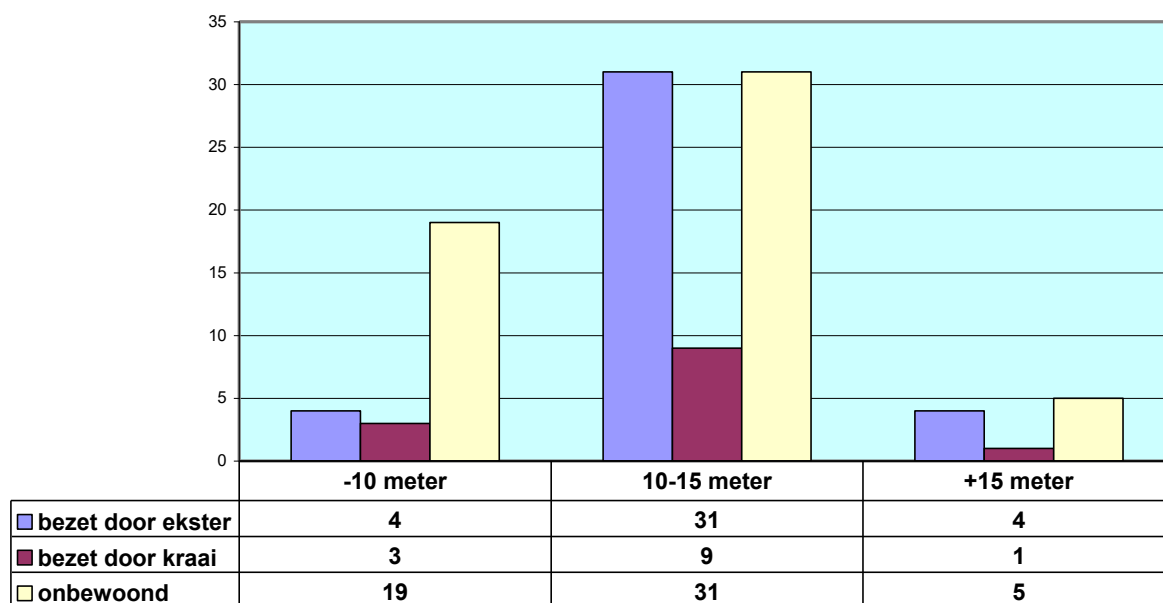

fig. 3. Hoogte van de nesten van ekster en kraai – Gem. Oud-Beijerland 2002

In tegenstelling tot de kraaiennesten waren de eksternesten bijna allemaal voorzien van een kap, in slechts twee gevallen werd een open nest gevonden. Deze kap dient om het broedsel te beschermen tegen predatie.

Ook is gekeken welke nestboomsoort favoriet was bij de vestiging van eksters en kraaien. Hieruit kwam de wilg als favoriet te voorschijn (20%), gevolgd door de populier (18%) els en linde (beide 10%).

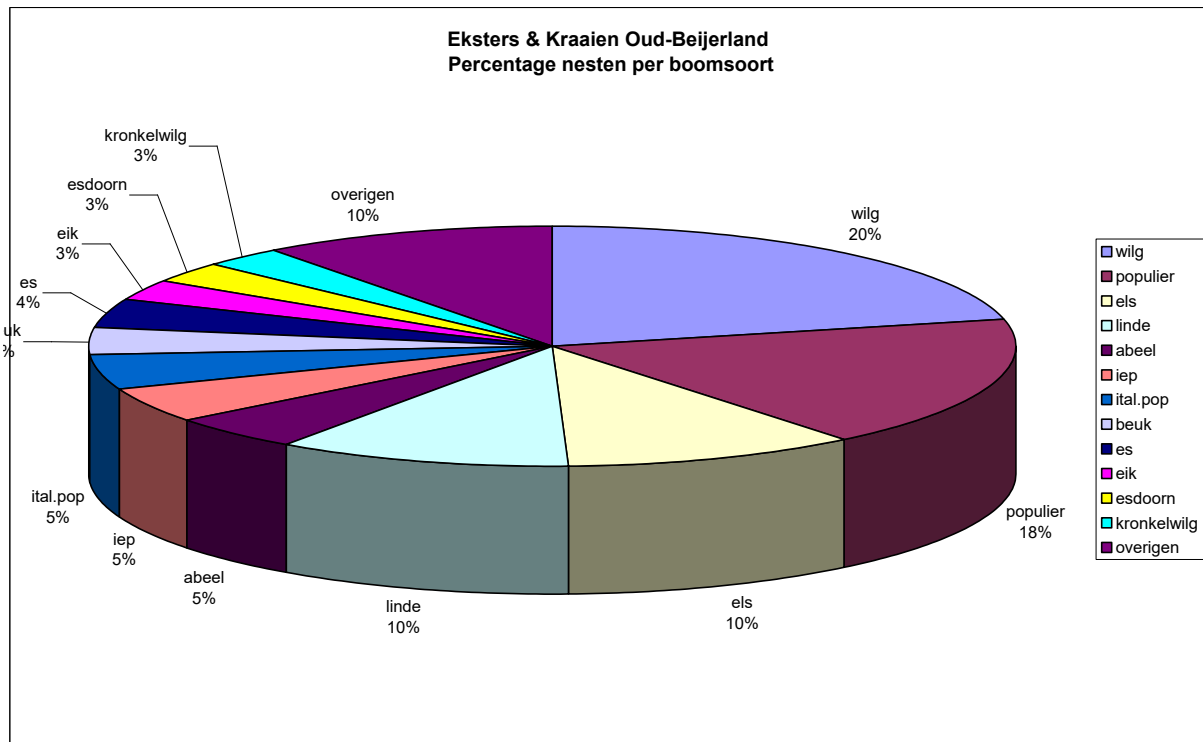

fig. 4. Verdeling van de nesten over de verschillende boomsoorten (N=107)

Tenslotte

Om verschillende redenen zijn kraaien en eksters na de Tweede Wereldoorlog in aantal toegenomen. Enkele oorzaken voor deze toename zijn o.a. het aanleggen van woonwijken en snelwegen, welke met populieren zijn opgetuigd; deze vormen inmiddels een aantrekkelijke plek voor de vestiging van eksters en kraaien. Door de enorme toename van het verkeer is het aantal vogelslachtoffers fors toegenomen; aaseters als kraaien en eksters beschikken hierdoor over een goed gedekte tafel.

De verwachting is dat de voedselvoorraad in de komende decennia niet meer zo zal toenemen als in de afgelopen 50 jaar. Teken hiervan zijn b.v. bij eksters de productie van kleinere legfels en de toenemende predatie door haviken, bosuilen en vossen (Gallacher, 1988). Bovendien is er nog het verschijnsel dat andere vogelsoorten (vooral kraaien) dermate hardnekkig en hardhandig optreden tegen nestelende eksters, dat niet zelden de ekster moet opgeven. Maar hier geldt natuurlijk dat dit effect vooral daar optreedt waar de jagers kraaien met rust laten.

De vraag werpt zich op of de toename van de kraaiachtigen een bedreiging vormt voor een aantal soorten die sterk onderhevig zijn aan nestpredatie. Hier is veel onderzoek naar gedaan.

Zelfs als cijfers, verzameld gedurende een lange periode, zouden aangeven dat een soort afnam terwijl de ekster toenam in een gebied, blijft de vraag of men wel alle factoren kon achterhalen die de afname van de soort in de hand werkten en in welke mate (Vercauteren, 1991).

Onderzoek heeft niet bevestigd dat de stand van soorten n.a.v. predatie door de ekster nadelig werd beïnvloed. Telkens weer blijkt dat het feit dat predatie optreedt wordt bevestigd (wordt trouwens ook door niemand ontkend), maar dat de predatie nadelig is voor de stand van de gepredeerde soorten, kan niet worden aangetoond

(Gallacher, 1989). Er leven altijd precies zoveel dieren in een gebied als de ecologische mogelijkheden van dat gebied toestaan. Een explosieve en ongebreidelde bevolkingsaanwas komt wel bij mensen voor, maar absoluut niet bij kraaiachtigen. Het afschot van eksters in het broedseizoen leidt soms zelfs

tot een hoger broedsucces van de niet door de kogel gevelde exemplaren. Zij hebben immers even wat minder last van voedselconcurrentie, totdat de plaatsen van de geschoten vogels weer zijn opgevuld (Baeyens, 1988). Een flink contingent niet-broedende, volwassen vogels, staat hiervoor klaar om de opgevalen plaatsen in te nemen, een hoogst functionele 'natuurwet'.

Frank van Gessele

Literatuur:

- Vogelbescherming, Zeist – folder 'Kraaien'
- Luitwieler et al - Vogels van de Hoeksche Waard, Oud-Beijerland 1999
- v. Dijk, A.J. 1996 – Broedvogels inventariseren in proefvlakken (Handleiding Broedvogel Monitoring Project (BMP) SOVON, Beek-Ubbergen
- Strijbos, J.P. – De Ekster – Vogels 1981/1
- Ewijk, Tom van - De Ekster- het rotjochie van de buurt krijgt een 10 voor intelligentie - Grasduinen – juni 1985
- Baeyens, Gert - Eksters te gast, lust of last - Vogels 1988/44
- Gallacher, Hugh P. – Eksters en jagers - Het Vogeljaar 88/4
- Gallacher, Hugh P. – Eksters en vogelaars – Het Vogeljaar 89/3
- Vercauteren, Paul & Gallacher, Hugh P. – Moet de ekster bestreden worden? - Het Vogeljaar 91/5
- Matthysen, Erik - Eksterpredatie en nestplaatskeuze van zangvogels - Het Vogeljaar 92/2
- SOVON Vogelonderzoek Nederland 2002 – Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998-2000 – Nederlandse Fauna 5

MEDEDELINGEN:

- De najaarsvergadering zal worden gehouden op donderdag 30 oktober 2003.
- De deadline voor het inzenden van kopij zal zijn vrijdag 17 oktober 2003.

INHOUD :

IV	IN VOGELVLUCHT no 8, maart 2003				
IV 8- 1	Redactie	Ten geleide			
IV 8- 1	Ouweneel, G.L.	Heb jij al een boerenzwaluw...?			
IV 8- 2	Noordwijk, H. van	Zinloos geweld.			
IV 8- 3	Ouweneel, G.L.	Televisie			
IV 8- 4	Verkerk, J.	Cultuurverschil			
IV 8- 4	Ouweneel, G.L.	In 1966 nog broedende Ooievaars bij	Geschiedenis		Ooievaar
IV 8- 5	Verkerk, J.	Chinese Appelvink in Hoeksche Waard	Bericht		Appelvink
IV 8- 5	Ouweneel, G.L.	De H. Waard en 2 broedvogelatlassen	Recensie	Broedvogelatlas	
IV 8- 6	Benard, M.	Tweede HWL-vogelaarsdag 17 mei 2003	Bericht	Vogelaarsdag	
IV 8- 7	Ouweneel, G.L.	Geen uitbreiding visrechten Ventjager	Bericht	Ventjager	
IV 8- 8	Gessele, F. van	Broedvogels van Kleiput & Oude Tol 2002	Inventarisatie		Broedvogels
IV 8- 10	Huijzers, G.	De vogels van de Tiendgorzen en Westerse Laagjes in 2002	Inventarisatie		Algemeen
IV 8- 13	Benard, M.	Bijzondere vogelsoorten HW in 2002	Inventarisatie		Zeldz. Soorten
IV 8- 15	Benard, M.	Project bijz. vogelsoorten iets aangepast	Bericht		Zeldz. Soorten
IV 8- 16	Linden, A. van der en Verkerk, J.	Roofvogeltelling januari 2003	Telling		Roofvogels
IV 8- 20	Verkerk, J.	Uilenperikelen	Verslag		Uilen
IV 8- 20	Verkerk, J.	Resultaten braakballen pluizen 2003	Onderzoek	Braakballen	Uilen
IV 8- 23	Gessele, F. van	Eksters en Kraaien in Oud-Beijerland	Inventarisatie		Kraaien, Eksters
IV 8- 33	Mesker, C	Evaluatie monitoring vogels WOP-locaties in 2002	Verslag	WOP-locaties	Broedvogels
IV 8- 30	Redactie	Mededelingen			

EVALUATIE MONITORING VOGELS WOP-LOCATIES IN 2002.

Inleiding

Aan het einde van het inmiddels tweede onderzoekjaar van het WOP-project kan worden vastgesteld dat de gebiedjes duidelijk in ontwikkeling komen.

Dit gaat gepaard met een fors oprukkende begroeiing. In veel gevallen riet maar daarnaast neemt ook wilgenopslag gestaag toe. Het verdient aanbeveling deze ontwikkeling kritisch te volgen, uiteraard in het licht van de doelstellingen.

Praktisch gevolg is wel dat, bij uitblijven van beheer, de toegankelijkheid van sommige gebieden voor inventarisatie problematisch wordt. Vooral voor de doelgroep vlinders is een sterke verruiging niet optimaal, daar een monocultuur van riet en/of wilgen niet veel dagvlinders aantrekt. Anderzijds profiteren vogels wel in positieve zin van de successie, daar het ontstaan van kleinschalige grazige terreinen (vermoedelijk) minder soortenrijk zijn dan riet/ruigtebiotopen.

Knelpunten.

Buren

Dit jaar werd vastgesteld, dat op meerdere locaties te zien was, dat aangrenzende agrariërs de natuurterreinen met tractoren inrijden. De zware machines laten letterlijk en figuurlijk diepe sporen na, waardoor kwetsbare vegetaties stuk gereden worden. Op een locatie was een strook grond omgewoeld, daar op die plaats akkerdistels gestaan zouden hebben! Tegen dit soort activiteiten moet krachtig worden opgetreden om erger te voorkomen. Het getuigt in het algemeen dat er weinig respect is voor andermans gronden en natuurterreinen in het bijzonder. Ook bij overheden wordt niet altijd gekozen voor de beste oplossing als het gaat om werkzaamheden, die uitgevoerd worden op de diverse locaties. Eind augustus, begin september (sommige vogels hebben dan nog nesten met jongen) werd in de locaties 13 en 2 wilgenopslag gekapt, waarbij de stobben met round-up zijn ingesmeerd!

Op locatie 14 werd eind november (in een natte periode) met een zware rupskraan een dam aangelegd, waarbij de rupskraan over een breedte van 25 meter dwars door het terrein een akkerlandschap achterliet. Hier moet de vegetatie weer overnieuw beginnen.

Recreatie

Op enkele locaties komen regelmatig vissers af, die dan soms overnachten in tentjes. Een ongewenste situatie, die voorkomen kan worden door plaatsen te creëren, waar wel gevist ma worden. Overnachten is verboden en hierop zou ook gehandhaafd moeten worden.

Daar waar wandelpaden langs of door de terreinen lopen wordt soms overlast van honden ervaren. Vooral in het broedseizoen zorgen loslopende honden voor veel verstoringen.

Vogels

Zoals te verwachten was vindt een verschuiving plaats van broedvogels van open terreinen naar vogels die in riet/ruigtemilieu's broeden. Naast een toename van het soortenaantal nemen ook de aantallen binnen deze groep toe. Zo werd dit jaar de snor gesignaleerd in locatie 13. Deze soort is een rode-lijstsoort, die tot nu(in zeer kleine aantallen) alleen langs de randen van de Hoekschewaard als broedvogel voorkomt. Opmerkelijk was de toename van de rietzanger, wat overigens ook in andere terreinen binnen de Hoekschewaard werd vastgesteld.

In totaal zijn tot nu toe 26 soorten waargenomen, die als broedvogel gebruikt maakten van de nieuwe terreinen.

Overzicht broedvogels in 2002.

2002	locaties	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	totaal	Totaal 2001
vogels																		
1	Fuut					n		1									1	1
2	Knobbelzwaan					i	1						1	1			3	3
3	Krakeend								1				1	1			3	4
4	Wilde eend			1	4	g	2	3	2				2		1		15	10
5	Slobeend		1			e	1										1	4
6	Kuifeend	1	1			t	2								2		6	7
7	Bruine kiekendief					e							1		1		2	2
8	Waterhoen	1		1	2	l		2								1	7	4
9	Meerkoet	3	2	2	4	d	1	2	2				2	3	3		23	17
10	Scholekster			3	1										1	1	6	5
11	Kluut			3													3	10
12	kleine plevier	1		2	1										1		5	9
13	Kievit			1	1										4		6	6
14	Koekoek													1			1	-
15	Veldleeuwerik			2											2		4	1
16	Graspieper			2													2	1
17	Gele kwikstaart			1											1		2	-
18	Witte kwikstaart								1								1	1
19	Blauwborst	1	1	2	1		1		2					1	1	1	11	9
20	Snor													1			1	-
21	Rietzanger			1			3	1						4	1	1	11	1
22	Bosrietzanger			4			1							1		3	9	1
23	Kleine karekiet	5		6	4		5	5						4	13	8	50	33
24	Grasmus															1	1	-
25	Fitis															2	2	-
26	Rietgors	1	1	5			2							2	6	4	21	14
27	Boeregans																*	1
28	Soepeend																*	1

* geen aantallen geteld